

ÕPPEKAVA

MISSIOON

**OLLA AVATUD JA LAPSEKESKNE, EELKOOLIEALISTELE
LASTELE FÜÜSILISI, VAIMSEID JA SOTSIAALSEID
ARENGUVÕIMALUSI PAKKUV ASUTUS.**

VISIOON

**KOOSTÖÖS PEREDEGA KUJUNDAME LASTES VALMISOLEKUT
TOIMETULEKUKS TÄNAPÄEVA KIIRESTI ARENEVAS
ÜHISKONNAS.**

Sisukord

EESSÕNA	3
1. AJALOOST	4
2. LASTEAIJA LIIK JA ERIPÄRA	5
3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, PÕHIMÕTTED JA SISU	6
3.1. Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti	7
3.1.1. 1-2 aastased	7
3.1.2. 2-3 aastased	8
3.1.3. 3-4 aastased	9
3.1.4. 4-5 aastased	10
3.1.5. 5-6 aastased	11
3.1.6. 6-7 aastased	12
4. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS	14
5. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	16
6. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMINE JA HINDAMINE	17
6.1 Lapse arengu hindamise põhimõtted ja korraldus	17
7. LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	18
8. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	19
LISAD	20
Lisa 1. LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VALDKONDADE KAUPA	20
Valdkond <i>Mina ja keskkond</i>	20
Valdkond <i>Keel ja kõne</i>	36
Valdkond <i>Matemaatika</i>	39
Valdkond <i>Kunst</i>	41
Valdkond <i>Muusika</i>	43
Valdkond <i>Liikumine</i>	45
Lisa 2. KARKSI-NUIA LASTEAIJAÕPETAJA ENESEANALÜÜS	49
Lisa 3. ÕPPEAASTA KOKKUVÕTTE ANALÜÜSI VORM	56
Lisa 4. LAPSE INDIVIDUAALSUSE KAART	57
Lisa 5. ARENGUVESTLUSE KOKKUVÕTE LAPSEVANEMAGA Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.	
Lisa 6. KOOLIVALMIDUSKAART	59

EESSÕNA

Eesti Vabariigi Haridusseaduses on öeldud, et alusharidus omandatakse põhiliselt kodus ning selle eest vastutavad vanemad või neid asendavad isikud. Perekondlikku kasvatust toetab ja täiendab lasteaed.

Lastel on õigus vaimselt ja füüsiliselt tervislikule keskkonnale ja päevakavale, eneseusaldust ja vaimset erksust toetavale tegevusele ning pedagoogide igakülgele abile ja toetusele alushariduse omandamisel.

Lasteaia põhiülesanne on lapse ealisi, soolisi, individuaalseid vajadusi ja iseärasusi arvestades:

luua võimalused ja tingimused tervikliku isiksuse kujunemiseks, kes on sotsiaalselt tundlik, vaimselt erk, ennastusaldav, kaasinimesi arvestav ja keskkonda väärtustav;

hoida ja tugevdada lapse tervist ning soodustada tema emotsionaalset, kõlblist, sotsiaalset, vaimset ja kehalist arengut.

Me töötame selle nimel, et Karksi-Nuia lasteaed oleks avatud ja hea atmosfääriga. Soovime, et lapsed ja täiskasvanud tunneksid end teretulnuna ja sooviksid osa võtta lasteaias toimuvast ning kogu personal tunneks end ühtse eesmärgi nimel töötava meeskonnana.

KOOLIEELSE LASTEASUTUSE JA ALUSHARIDUSE MÕISTE

- Koolieelne lasteasutus on koolieast noorematele lastele hoidu ja alushariduse omandamist võimaldav õppeasutus.
- Alusharidus on teadmiste, oskuste, vilumuste ja käitumisnormide kogum, mis loob eeldused edukaks edasijõudmiseks igapäevaelus ja koolis. Alusharidus omandatakse lasteaias või kodus.

1. AJALOOST

Karksi-Nuia lasteaia tegevuse algus ulatub Eesti Vabariigi 30-ndasse aastatesse. Siis tegutses Nuias Vene Kirikumõisas suviti mängurühm, kus käisid koos eelkooliealised lapsed ja nooremad koolilapsed. 1. juunil 1945 alustas lasteaed tööd Vene Õigeusu kiriku vastas olevas koolimajas, hiljem nn. Aadu koolimajas Tartu tänaval, seejärel preestri majas. Sügisel 1947 koliti Tartu tänavale. Nuia alev kosus ja kasvas ning tekkis vajadus ka lasteaia juurdeehituse järele. See valmis 1962. aastal. 1969.a. võttis lastepäevakodu vastu juba 100 last. Peagi jäi lasteaed kitsaks ja sõimeosakond viidi üle vastvalminud elumajja Pärnu 7a.

Kõrgaegadel, kaheksakümnnendate teisel poolel oli majas kuni 140 mudilast. 1991 aastani oli majas 6 rühma jagu lapsi. 11.07.1991 kinnitati Karksi-Nuia alevi saatust ja 1992.a. lasteaed reorganiseeriti 4- rühmaliseks. 1999. a. sügisel moodustub ühinemise teel Karksi vald, kus Karksi-Nuia on vallasisene linn. Seega on lasteaed Karksi Vallavalitsuse haldusalas. Viljandimaa tervisekaitsetalitus tunnistas Tartu tänaval töötava asutuse töökölblikuks vaid tingimisi.

Alates 1. augustist 2004.a. on Karksi valla koolieelsed lasteasutused ühtse juhtimisega. Karksi-Nuia Lasteaia on liidetud Karksi rühmad ja Lilli päevahoiurühm. 2006. a. suvel lõpetas tegevuse Lilli päevahoiurühm.

2005.a. sügisel alustas AS Facio Karksi-Nuias uue 6-rühmalise, 114 kohalise lasteaiahoone ehitamist, mis sai valmis 2006.a. septembris. Uue lasteaia avamispidu oli 2. september 2006.

Alates 01. september 2020 töötab lasteaia 7 rühma, millest üks rühm asub August Kitzbergi nimelises Gümnaasiumis.

2. LASTEAIA LIHK JA ERIPÄRA

Karksi-Nuia Lasteaed on Mulgi valla munitsipaalomandis olev 7-rühmaline lasteaed, mis pakub 1a ja 6k – 7 (8) aastastele lastele hoidu ja alushariduse omandamist. Lasteaed toetab lapse perekonda, soodustab lapse kasvamist ja arenemist ning arvestab tema individuaalsusega.

Lasteaia eripära tuleneb **Mulgimaa kultuurist ja loodusest.**

Lasteaia lähiümbruses on ilus ja mitmekesine loodus, mida käsitletakse ja külastatakse õppe-ja kasvatustegevuste läbiviimisel. Personal tegeleb järjepidevalt tervise edendamisega. Lastele tutvustatakse Mulgimaa rahvatraditsioone.

Lasteaed kuulub Tervist Edendavate Lasteaedade võrgustikku alates 2003. aastast.

Lasteaed on liitunud MTÜ Lastekaitse Liit programmiga "Kiusamisest vaba lasteaed" alates 2013. aastast.

Meie lasteaia põhiväärtused

Austus suhtuda kaaslastesse hoolivalt ja lugupidavalt.

Julgus olla avatud ja valmis tegutsema ühise eesmärgi nimel.

Sallivus arvestada üksteisega, märgata ja toetada erisusi.

Hoolivus olla osavõtlik ja abivalmis.

3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, PÕHIMÕTTED JA SISU

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk Karksi-Nuia Lasteaias on tagada lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös.

Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu.

- 1) **Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel** ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, tervises seisundit jms.
- 2) **Õppe- ja kasvatustegevus** seotakse eelkõige kodukoha inimeste, looduse ja asutustega. Õpitavaga (objektid, nähtused) tutvutakse loomulikus keskkonnas. Omavahel lõimitakse õppe- ja kasvatustegevusi, valdkondi ja teemasid.
- 3) **Õppesisu** valikul lähtutakse põhimõttest – lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.
- 4) **Pedagoogid** loovad koostöös lastevanematega lapse arengut toetava turvalise kasvukeskkonna.
- 5) **Füüsiline keskkond** pakub võimalusi iseseisvaks loovaks tegevuseks, mänguks ja on laste arengut soodustav. Selle kujundamisel arvestatakse laste vanust, huvisid, sugu.
- 6) **Rühmaruumi paigutus** võimaldab lastele üksi, väikestes gruppides ja ühist tegutsemist.
- 7) **Mängu- ja õppevahendid** on lastele kättesaadavad ja eakohased. Neid vahetatakse vastavalt temaatikale.
- 8) **Personali ja lastevanemate** poolt loodud vaimne keskkond toetab kõigi osapoolte koostööd ja laste arengut ning tervist.
- 9) **Laps** on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.
- 10) **Õppe- ja kasvatustegevuses** luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:
 - kavandada oma tegevust, teha valikuid;
 - seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
 - kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
 - arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
 - hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
 - tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

PROJEKTÕPE

Õppetegevus toimub projektidena, mis lähtub lapse huvidest ja lähiümbrusest. Väga suur osa lapse algatusel ja mõtetel, isetegemisel ja kogemuse läbi õppimisel.

Projektitöö käigus toimub teadmiste ja kogemuste jagamine, pidev õpitu reflekteerimine ning edasise suuna valimine.

Projektõppe puhul on teema käsitletus pikemaajaline ning süviti käsitletud teema lõpeb alati mingi lõputööga. Projekti puhul võib põhiteema hargneda alateemadeks.

Õpetus toimub mängu kaudu, kus vastavalt teemale kavandatakse periood ning läbi selle teema toimuvad erinevad tegevused.

Täiskasvanu ja laps avastavad ja mõtestavad teemat lahti üheskoos.

Teema areng ja käsitletuse ulatus oleneb laste huvist antud teema vastu.

Õppe- ja kasvatustegevuse sisu ja lõimivad tegevused

Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja -tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused.

Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimiseks ja digipädevuse arendamiseks on lasteaias kasutusel erinevad digivahendid. Digivahendid toetavad lapse õppimist, suhtlemist, koostööd, loovust, keelelist arengut ja loogilist mõtlemist. Tehnoloogia kasutamine on eesmärgistatud, täiskasvanu poolt juhendatud ning lõimitud erinevate õppe- ja kasvatustegevuste valdkondadega.

Lapsele, kelle kodune keel ei ole eesti keel, tagatakse eesti keele õpe. Mitte-eesti kodukeelega lapsed omandavad eesti keele õppe- ja kasvatustegevustes läbiviidud lõimitud tegevuste kaudu arvestades nii laste arengutaset, vanust kui ka eesti keele õppe metoodikat. Õpetajad toetavad lapse sotsialiseerumist eestikeelses keskkonnas ja nõustavad lapse perekonda.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu, kavandamine ja korraldus ning lapse arengu eeldatavad tulemused esitatakse kuues valdkonnas (Lisa 1). (edaspidi *valdkond*):

- 1) mina ja keskkond;
- 2) keel ja kõne;
- 3) matemaatika;
- 4) kunst;
- 5) muusika
- 6) liikumine

3.1. Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

Eeldame, et laps omandab lasteaia perioodil neli üldoskuste valdkonda:

1. *mänguoskused* on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.
2. *tunnetus- ja õpioskused*. Tunnetusoskused on tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.
3. *sotsiaalsed oskused*. Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast, kui ka partnerit, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.
4. *enesekohased oskused*. Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

3.1.1. 1-2 aastased

Mänguoskused

- tunneb mängust rõõmu;
- mängu algatamiseks vajab täiskasvanu abi;

- oskab kasutada mängudes erinevaid vahendeid täiskasvanu abiga;
- mängib teiste lastega erinevaid rollimänge.

Tunnetus- ja õpioskused

- hangib ümbrusest aktiivset uut infot;
- keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele;
- loob tegevuse kaudu seoseid kõnega;
- suhtleb 1-2 sõnaliste lausetega;
- räägib ja saab aru sellest, mida ta tajub;
- tunneb huvi raamatute vastu ja oskab kuulata;
- sobitab erinevaid materjale ja esemeid;
- oskab asju rühmitada välimuse ja omaduse järgi.

Sotsiaalsed oskused

- oskab paluda ja tänada mõnikord meeldetuletusel;
- mõistab keeldu – ei tohi, ära tee jne.;
- matkib täiskasvanu tegevusi, millele saab tagasisidet;
- toetub võõrastega suheldes tuttavale täiskasvanule;
- tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti.

Enesekohased oskused

- teab oma eesnime;
- väljendab lihtsaid emotsioone, mis on tugevad ja vahelduvad kiiresti;
- teadvustab ennast, kasutab minavormi;
- sööb ise lusikaga ja joob tassist;
- küsib wc-sse;
- püsib kuiv päevase magamise jooksul;
- oskab ennast riidesse panna ja lahti võtta valdavalt iseseisvalt;
- oskab vältida ohtu.

3.1.2. 2-3 aastased

Mänguoskused

- tunneb mängust rõõmu ning on suuteline sellele keskenduma;
- mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid;
- tegutseb vahetult nii konkreetsete asjadega kui ka neid kujutavate sümbolitega;
- algatab erinevaid mänge ja arendab sisu täiskasvanu abiga;
- oskab kasutada mängus erinevaid vahendeid;
- kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi ning mälu pilte lihtsas mängus.

Tunnetus- ja õpioskused

- plaanib osaliselt oma käitumist ja tegevust iseendale suunatud kõne vahendusel;
- plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga;
- on omandanud sõnavara, mis võimaldab tal ennast väljendada;
- osaleb dialoogis, jälgib lihtsaid lookesi ja eristab kogemusele tuginedes realistlikke sündmusi väljamõeldud lugudest;
- rühmitab asju ja esemeid ühe mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi;

- omab ettekujutust arvumõistest ja värvuste nimetustest;
- leiab võrdluse alusel asjades ühiseid ja erinevaid jooni ning nendevahelisi seoseid, kasutab info saamiseks keelt;
- omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu; vajab oma tegevusele tagasisidet.

Sotsiaalsed oskused

- saab aru, et inimestele võivad olla tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid;
- osaleb täiskasvanuga ühistegevustes; teisi lapsi pigem jälgib, tegutseb nendega kõrvuti;
- jagab mõnikord oma asju ka teistega, valdavalt on ta siiski omandihoidja;
- loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos; tegutseb kontakti luues ja säilitades sihipäraselt;
- algatab vestlust eri partneritega erinevatel teemadel; tajub, mida teised teavad ja mis on neile uus
- täidab igapäevaelu rutiini
- jälgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid ning eeskujudele toetudes jäljendab igapäevaelu rolle ja tegevusi.

Enesekohased oskused

- tal on osaliselt kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus;
- väljendab tugevaid emotsioone, oma mina;
- võib karta tundmatuid ja uusi asju;
- tahab igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ning üritab neid ka täide viia;
- tema enesekindlus on kõikuv; enesekindluse saavutamiseks vajab ta tunnustust, rutiini, reegleid.

3.1.3. 3-4 aastased

Mänguoskused

- tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;
- rakendab mängudes tuttavaid kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- algatab erinevaid mängu ja arendab sisu täiskasvanu abiga;
- osaleb rolli ja võistlusmängudes ning loovtegevustes;
- tahab olla edukas;
- mängukaaslastega saavutab kokkuleppe täiskasvanu abiga;
- kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

Tunnetus- ja õpioskused

- oskab osaliselt oma tegevusi planeerida ja organiseerida, tegutseb iseseisvalt otsese juhendamiseta;
- plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme;
- kõne toetub mälule;
- saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest;
- liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi;
- huvitub tähtedest;
- omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluste ja kõne kaudu.

Sotsiaalsed oskused

- väärtustab oma saavutusi, ent vajab oma tegevuse tunnustamist ja täiskasvanu; tähelepanu;
- püüab vahel teisi abistada ja lohutada;
- tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest;
- osaleb lühikest aega ühistegevuses eakaaslastega, eelistab üht mängukaaslast rühmale;
- arvestab reegleid mängudes ja tegevustes, mida juhib autoriteet;
- saab aru lihtsamatest käitumisreeglitest seltskonnas ning järgib neid igapäevases suhtluses.

Enesekohased oskused

- väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele;
- tahab olla iseseisev;
- saab hakkama eneseteenindamisega (riietub, sööb, joob iseseisvalt), tal on kujunenud tualetiharjumused;
- teab oma nime, vanust ja sugu ning märkab soolisi erinevusi;
- seab endale mõningasi eesmärgi ja täidab neid;
- saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest.

3.1.4. 4-5 aastased

Mänguoskused

- tunneb mängust rõõmu ja on suuteline mängule keskenduma;
- rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu;
- täidab mängus erinevaid rolle;
- järgib mängureegleid täiskasvanu abiga ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümme minutit;
- huvitub võitlusemängudest ja tahab olla edukas;
- kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid;
- mängib mitme lapsega koos.

Tunnetus- ja õpioskused

- tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kindluse saavutamiseks vajab täiskasvanu abi;
- reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga;
- tegutseb koos teistega, motiveerib tegevus eakaaslastega;
- saavutab kokkuleppeid;
- katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades nii sümboleid, kujutlusi kui ka reaalseid esemeid ja objekte;
- räägib esemetest, mis pole kohal ja olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus ning fantaseerib;
- uudses olukorras julgeb küsida abi;
- oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid;
- eristab rühmi ja oskab neid võrrelda;

- omab ettekujutist numbritest, tähtedest ja sümbolitest;
- omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme;
- kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel lihtsamaid meeldejätmise viise;
- tegutseb rõõmsalt, tunneb huvi kõige uue vastu, esitab palju küsimusi uurib, katsetab.

Sotsiaalsed oskused

- hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid;
- on tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut;
- naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust, jagab ja vahetab;
- aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi, jälgib reeglite täitmist teiste poolt;
- hoolib teistest, pakub oma abi;
- oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.

Enesekohased oskused

- väljendab oma emotsioone ja räägib nendest;
- suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt;
- suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest;
- imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle;
- eelistab sootüübilisi mängu;
- oskab jälgida ohutut käitumist teiste suhtes;
- tegevuse lõppedes koristab enda järelt ja aitab teistel koristada.

3.1.5. 5-6 aastased

Mänguoskused

- tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;
- rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast;
- algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu;
- tuleb toime erinevate rollide täitmisega;
- matkib mängus täiskasvanute rolle;
- järgib mängureegleid ning tuleb toime mängureeglite seletamisega;
- suudab jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- tunneb rõõmu võidust võistlusmängus;
- kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid;
- osaleb ühismängudes, mis nõuavad otsustamist.

Tunnetus- ja õpioskused

- plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärgid ning üritab alustatud tegevused lõpetada;
- suudab tegevusele keskenduda vähemalt 20-30 minutiks;
- kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet;
- kasutab kõnet info saamiseks ning uute teadmiste omandamiseks;
- kasutab sidusat kõnet, tema dialoog on suunatud rohkem iseendale;
- osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes;
- saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis- ruumilisest järjestusest;
- kasutab teadmisi igapäevastes, uudsetes kui ka sarnastes olukordades;
- teadvustab kordamise vajalikkust.

Sotsiaalsed oskused

- tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses;
- on oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele;
- sõlmib sõprussuhteid teiste lastega;
- eelistab omasoolisi mängukaaslasi;
- abistab ja kiidab teisi;
- järgib tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt, oskab reegleid teistele selgitada;

Enesekohased oskused

- seab endale eesmärgi ja üritab neid ellu viia;
- suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil;
- järgib sotsiaalset rutiini.

3.1.6. 6-7 aastased

Mänguoskused

- tunneb rõõmu mängust ning on suuteline mängule keskenduma;
- rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu;
- täidab mängides erinevaid rolle;
- järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslasega kokkuleppele;
- tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

Tunnetus- ja õpioskused

- saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- mõtleb nii kaemuslik- kujunduslikult kui verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- tegutseb uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
- suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
- rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel;
- kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

Sotsiaalsed oskused

- püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;
- hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- osaleb rühma reeglite kujundamisel;
- oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- loob sõprussuhteid;

- saab aru oma – võõras – ühine tähendusest;
- teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
- mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- järgib kokkulepitud reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- selgitab oma seisukohti.

Enesekohased oskused

- suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt. rõõmu, viha sobivalt väljendada;
- kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- algatab mängu ja tegevusi;
- tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
- kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

4. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

Õppeaasta algab 1. septembril ja kestab 31. augustini. Õppe- ja kasvatustegevus toimub eesti keeles.

Karksi-Nuia lasteaias on kasutusel digitaalne õppe- ja kasvatustegevuse päevik infosüsteemis Stuudium.

Rühmade õppe- ja kasvatustegevused tuginevad lasteaia õppekavale. Rühmaõpetajad püstitavad rühma õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuste eesmärgid lähtuvalt lasteaia tegevuskava eesmärkidest, rühma eripärast ning eelmise õppeaasta kokkuvõttest. Õppeaasta eesmärgid ja tegevuskava kantakse Stuudiumi TERA kausta septembrikuu jooksul. Õppeaasta eesmärkide täitmise analüüs toimub maikuul.

Õpetajad planeerivad ja eesmärgistavad õppe- ja kasvatustegevused rühmas nädala/kuu lõikes kaasates lapsi. Eesmärgid püstitatakse üldoskustele (eneseteenendamine, õpi-ja tunnetusoskused, mängu- ja sotsiaalsed oskused) ning õpivaldkondadele (mina ja keskkond, keel ja kõne, matemaatika, kunst).

Septembrikuu esimesed kaks nädalat on lastele lasteaias sisseelamise aeg ning õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel arvestatakse laste suhtlemis- ja liikumisvajaduste rahuldamisega. Nädala tegevusi ei planeerita, kuid kantakse sisse läbiviidud tegevused Stuudiumi rühmapäevikusse.

Suvekuudel toimuvad lasteaias õpitu kordamine ja kinnistamine, käsitletakse lastele huvipakkuvaid ja päevakohaseid teemasid. Enamus mängulisi tegevusi viiakse sel perioodil läbi õues, põhirõhk on laste liikumisaktiivsust toetavatel tegevustel.

Nädalakavasse planeeritakse tegevusi esitades täpsustavad eesmärgid, temaatika ja õppesisu e tegevused, arvestades lapse arengut, vanust ning laste huvi. Nädalakavad koostatakse eelneva nädala neljapäevaks kella 15-ks Stuudiumisse ja on paber kandjal rühma infostendil. Muusika- ja liikumistegevused on ajaliselt ära määratud.

Igapäevaselt kannavad mõlemad rühmaõpetajad ja muusika-liikumisõpetaja õppe- ja kasvatustegevuse päevikusse läbiviidud tegevused. Logopeed teeb sissekandeid laste kohta, kes vajavad kõneravi eraldi sisseseatud päevikusse.

Rühmade õpetajad koostavad oma rühma tegevuskava, milles on järgmised osad:

1. Rühma iseloomustus
2. Rühma nimekiri
3. Päevakava
4. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted ja korraldus (individuaalne töö)
5. Lapse arengu eeldatavad tulemused valdkonniti
6. Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted
7. Erivajadusega lapse toetamise põhimõtted ja korraldus
8. Koostöö lastevanematega

9. Rühma ürituste plaan

Muusika- ja liikumisõpetuse õpetaja koostab oma valdkonna tegevuskavad, milles on järgmised osad:

1. Õppe- ja kasvatustöö eesmärgid, põhimõtted ja korraldus
2. Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted
3. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

Muusika- ja liikumistegevused planeerib, eesmärgistab, viib läbi ning analüüsib kuu lõikes muusika-ja liikumisõpetaja. Lähtuvalt ilmastikust viiakse läbi sügis- ja kevadperioodil liikumisõpetuse tegevusi võimalikult palju õues. Lasteaia muusika- ja liikumistegevuste ajaline tegevusplaan koostatakse iga õppeaasta alguses.

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse analüüsimine

Õppeaasta lõpus koostavad rühmad oma tegevuskavade analüüsi, milles kajastub rühma tegevuse tulemuslikkus:

1. Tingimuste loomine lapse arenguks ja lapse arengu toetamine.
2. Õppe- ja kasvatustöö planeerimine.
3. Õppe- ja kasvatustöö korraldus ja –meetodid.
4. Koostöö huvigruppidega.
5. Õpetaja enesehindamine ja professionaalne areng.
6. Isiklikud põhieesmärgid.
7. Koolitusvajadus koos põhjendusega.

Direktor viib regulaarselt läbi arenguveestluseid töötajatega. Arenguveestlusele tulija täidab/ koostab eneseanalüüsi ja esitab elektrooniliselt kokkulepitud kuupäevaks direktorile (Lisa 2). Maikuus esitavad rühmaõpetajad, muusika- ja liikumisõpetaja ning logopeed õppeaasta kokkuvõtte kokkulepitud vormis (Lisa 3). Kokkuvõtete põhjal koostatakse lasteaia õppeaasta tegevuse analüüs. Õppeaasta lõpus arhiveeritakse planeerimisdokumendid virtuaalselt elektroonilises internetipõhises infosüsteemis Stuudium.

5. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Karksi- Nuia Lasteaed väärtustab iga lapse eripära ja ainulaadsust. Erivajadustega laps on laps, kelle võimetest, tervises seisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isikuomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas. Sõltuvalt tekkepõhjustest ja eripärast on arenguliste erivajaduste määratlemise aluseks kuulmis- nägemis-, kõne-, keha- ja intellektipuuded, spetsiifilised arenguhäired, emotsionaalsed ja käitumishäired. Samuti kuuluvad siia alla eriandekusega (näiteks muusikaline eriandekus) lapsed, teisest kultuuri- ja keelekeskkonnast pärit lapsed ja ka erinevatel põhjustel koolipikendust saanud lapsed.

Erivajadusega lapsega tehtava **töö peaesmärk**: laps saab aluse oskustele iseseisvalt toime tulla ja elada täisväärtuslikku elu koos oma erivajadusega. Erivajadustega lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö, milles osaleb kogu lapsega tegelev personal ja lapsevanemad.

Töö põhimõtted ja korraldus:

1. Erivajadusega laps võtab osa rühma ja lasteasutuse ühistest ettevõtmistest.
2. Laps õpib ja mängib koos teiste lastega.
3. Laps omandab teadmisi vastavalt arengutasemele ja arengukiirusele.

Erivajadusest on soovitatav informeerida lasteasutuse direktorit. Samuti jälgivad laste arengut lasteaias liikumis- ja muusikaõpetaja, rühmaõpetajad ja logopeed. Vastavalt lapse arengu jälgimisel saadud tulemustele teeb logopeed ja õpetajad lapsevanemale ettepaneku lapsega erispetsialistide poole pöördumiseks ja erivajaduse kindlaksmääramiseks.

Vajadusel koostavad pedagoogid koostöös logopeedi ning lapsevanematega lapsele individuaalse arenduskava vastavalt lapse erivajadusele ja arengutasemele. Leitakse võimalusi tegeleda lapsega palju individuaalselt. Vähemalt kord aastas tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava rakendumisest, arengukeskkonna sobilikkusest ning lapse edasistest vajadustest.

6. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMINE JA HINDAMINE

Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on plaanipärane ja süsteemne tegevus. Hindamises kajastub, milline on lapse arengu hetkeseis ja kuidas liigutakse püstitatud eesmärkide poole.

Eesmärk:

- toimib varajane märkamine ja lapse arengu toetamine koostöös pere ja tugisüsteemidega (Rajaleidja, logopeed, tugiisik, psühholoog, lastekaitse)
- vajadusel on rakendatud õppimine ja õpetamine individuaalse arenduskava alusel (IAK) (Lisa 4).
- õpetajad on teadlikud lapse arengust ja oskavad toetada lapse arengulisi saavutusi (lisategevused võimekamatele ja individuaalset tegevust nõudvate lastele)

6.1 Lapse arengu hindamise põhimõtted ja korraldus

1. Lapse arengu hindamisel kasutatakse vaatlusmeetodi ja laste tööde analüüsi. Igale lapsele on sisse seatud arengumapp, kuhu koguvad õpetajad materjale lapse arengueesmärkide saavutamisel, tehes valiku lapse töödest. Kõik materjalid, mis on arengumapis, tähistatakse kuupäeva ja kirjeldusega. Lapsevanemal on alati õigus tutvuda oma lapse arengumapiga. Lasteaiast lahkudes saab laps oma arengumapi.
2. Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuste valdkondade eeldatavad õpioskused. Lapse arengu analüüsimise põhimõtteid tutvustatakse lapsevanematele sügisel lastevanemate koosolekul.
3. Lapse arengu hindamisel teevad rühmaõpetajad koostööd muusika-ja liikumisõpetaja, logopeedi ja direktoriga.
4. Õppeaasta jooksul viivad õpetajad läbi arenguestluse lapse perega. Arenguestlusel tuginetakse arengumapile. Vesteldakse perega individuaalselt lapse arengust ning pere ootusest. Arenguestlusest tehakse kirjalik kokkuvõte, kus tuuakse välja lapse tugevad küljed ja tugevdamist vajavad küljed, analüüsitakse ja kavandatakse lapse arengut toetavad tegevused, vajadusel koostatakse IAK (Lisa 5) ja lepitakse kokku tugisüsteemide rakendamises (tugiisik, logopeed, psühholoog, jne) või lepitakse võimalusi lapse tugevate külgede edasiarendamiseks koostöös perega.
5. Kooliminevate laste rühma õpetajad koostavad igale lapsele koolivalmiduskaardi 30.aprilliks (Lisa 6). Koolivalmiduskaardid esitatakse direktorile läbitöötamiseks ja printimiseks. Seejärel allkirjastavad koolivalmiduskaardi lapsevanemad ja rühmaõpetajad ning kaardid esitatakse direktorile kinnitamiseks ja dok. registrisse laadimiseks. Originaal koolikaart edastatakse lapsevanemale kooli viimiseks hiljemalt 15.maiks
6. Arenguhindamise tulemused on konfidentsiaalsed ja õpetaja on kohustatud jälgima kutseetikast tulenevaid tavaid ning isikuandmete kaitse seadust.
7. Lasteaia õppekava läbinule annab lasteasutus välja koolivalmiduskaardi, milles on kirjeldatud lapse arengu tulemused. Vanem esitab koolivalmiduskaardi kooli, kus laps asub täitma koolikohustust. (RTI 2010, 41, 240- jõust. 1. 09. 2010)
8. Lasteaia lõpetamisel antakse lapsele tunnistus.

7. LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

- 1) Lasteasutuse pedagoogid teevad lapsevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel.
- 2) Pedagoog teavitab regulaarselt lapsevanemat lapse arengust ja õppimisest ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest. Pedagoog loob lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes. Kaks korda aastas toimuvad lastevanemate koosolekud rühmades ja vähemalt 1 kord aastas loeng või teabepäev kõigile lastevanematele.
- 3) Lapsevanemal võimaldatakse osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja läbiviimises ning anda tagasisidet lasteasutuse tegevusele. Lastevanemate rahulolu küsitlusi teeme 1 kord aastas, et saada tagasisidet lasteasutuse tegevusele.

8. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Õppekava uuendamisel võetakse aluseks lasteaia sisehindamise tulemused.

- Karksi-Nuia lasteaia õppekava on arenev dokument;
- lasteaia tegutseb arendustöörühm, kelle eestvedamisel vaadatakse läbi õppekava puudutavad küsimused ja esitatakse muudatused heakskiitmiseks pedagoogilisele nõukogule ja lasteaia hoolekogule;
- õppekava parandus- ja muudatusettepanekuid on võimalik esitada lasteaia pedagoogidel pedagoogilistel nõupidamistel ja lapsevanematel hoolekogu esindaja vahendusel hoolekogu koosolekul;
- õppekava täitmist analüüsitakse 1 kord aastas koos õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise analüüsimisega lasteaia pedagoogilises nõukogus ja hoolekogu koosolekul;
- vajalikud parandused ja muudatused viiakse sisse 1 kord aastas pedagoogilise nõupidamise otsusega.

LISAD

Lisa 1. LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VALDKONDADE KAUPA

Valdkond *Mina ja keskkond*

TEEMA	1-2aastased	2-3aastased	3-4aastased	4-5aastased	5-6aastased	6-7aastased
MINA JA LASTEAE <i>ENDA TUTVUSTUS</i> <i>LASTEAI</i> <i>RUUMID,</i> <i>TÖÖTAJAD</i> <i>RÜHMA</i> <i>REEGLID</i>	Teab oma eesnime. 1. Suudab leida oma koha rühmas (kapp, voodi, käterätik) 2. Väljendab küsimisel enda äratundmist peeglis või fotol. 3. Paneb täiskasvanu eeskujul asjad õigesse kohta. 4. Täiskasvanu meeldetuletamisel jätab ära minnes hüvasti (nt lehvitab). 5. Tunneb ära oma lasteaia.	1. Suudab leida oma koha rühmas ja oskab öelda oma rühma nime 2. Osutab oma lasteaiale, mängukaaslastele, õpetajatele. 3. Osutab või kirjeldab, kus on rühma mängu-magamis- ja söögikoht ning pesuruum ja WC. 6. Matkib lihtsaid töövõtteid (nt. nuku toitmise). 7. Ütleb vastuseks nime küsimisele oma eesnime. 8. Mõistab endale suunatud keeldude tähendust, muutes täiskasvanu juuresolekul neile vastavalt oma	1. Ütleb küsimise korral oma rühma kaaslaste ja õpetajate, õpetaja abi nimed 2. Nimetab rühmas olevaid esemeid 3. Ütleb vastuseks nime küsimisele oma ees- ja perekonnanime. 4. Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea aastate arvuna või näitab seda sõrmedel. 5. Loetleb oma õdede – vendade nimed. 6. Vastab õigesti küsimisele, kas ta on poiss või tüdruk. 7. Matkib täiskasvanu eeskujul enimtuntud elukutsete tegevust (nt kokk teeb süüa, arst ravib).	1. Kirjeldab lasteaia erinevate ruumide otstarvet. 2. Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid lasteaias nende tegevuse alusel (nt kokk teeb süüa, õpetaja abi katab lauda jne.). 3. Enne uue tegevuse alustamist korrastab eelneva koha. 4. Paneb iseseisvalt oma riided ettenähtud kohta. 5. Rakendab iseseisvalt põhilisi viisakusreegleid. 6. Põhjendab	1. Oskab öelda oma nime, vanust ja sugu. 2. Nimetab lasteaia töötajaid ja nende ülesandeid (nt kokk teeb süüa). 3. Nimetab oma lasteaia nime, ruume ja õueala vahendeid. 4. Teab nimetada rühmareegleid. 5. Põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust. 6. Teab oma, võõra ja ühise tähendust 7. Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu 8. Järgib süües iseseisvalt lauakombeid. 9. Nimetab küsimisel, mis keelt (keeli) räägivad muukeelsed lapsed rühmas. 10. Näitab oma käitumisega, et	1. Oskab end tutvustada, teab oma kohustusi ja õigusi, kirjeldab enda omadusi ja huve. 2. Ütleb küsimisel oma koduse aadressi. 3. Kirjeldab oma lasteaia asukohta, teab aadressi. 4. Selgitab vestluses lasteaias erinevate ametite (nt direktor, aset., kokk, maj.juh. töömees, õpetaja, õp. abi) vajalikkust. 5. Paneb märjad riided ise kuivama. 6. Korrastab oma isiklikke esemete hoiukohta (riidenagi või – kapp, töökarpi). 7. Põhjendab viisakusreeglite järgimise vajadust. 8. Kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühma reegleid ja

		käitumist (loobudes tegevuse algatamisest).		lihtsamate lauakommete vajalikkust (nt noa ja kahvliga söömine).	hoolimata erinevustest (sh puudega inimesed) tuleb kõikidesse inimestesse sõbralikult suhtuda (nt kaasab teisi oma mängu, jagab mänguasju, pakub maiustust).	traditsioone.
MINA JA TÄNAV <i>KÄITUMINE TÄNAVAL</i> <i>LIIKLUSREEGLID</i> <i>TRANSPORT</i> <i>TURVALISUS</i>	1. Osutab küsimisel maanteel sõitvatele autodele, bussidele. 2. Osutab sõiduteele ja kõnniteele.	1. Osutab pildil olevatele sõidukitele (auto, buss, rong, lennuk) 2. Osutab tänaval valgusfoorile ja selle värvidele pildil (roheline, kollane, punane). 3. Osutab küsimisel autoteele, kõnniteele- teele, kus inimesed käivad. 4. Osutab küsides helkurile.	1. Oskab küsimise korral nimetada sõidukeid (auto, rong, buss, lennuk, laev) 2. Teab mõisteid <i>sõidutee ja kõnnitee</i> . 3. Teab liiklusmärkide tähtsust (aitavad ohutult liigelda) 4. Teab valgusfoori tulesid (punane, kollane, roheline). 5. Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver jne.) 6. Selgitab, miks autoteed peab ületama ettevaatlikult. 7. Teab helkuri kasutamise vajalikkust	1. Kirjeldab erinevaid sõidukeid sh. trammi, trolli. 2. Selgitab, miks maanteedel on ülekäigurajad (sebrad) ja valgusfoorid. 3. Teab lihtsamate liiklusmärkide tähendusi. 4. Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ja tähendust 5. Teab, kuidas ületada sõiduteed, ka jalgrattaga. 6. Teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis. Eristab autosid: sõidu- ja veoautod. 7. Oskab selgitada helkuri kasutamise põhimõtteid (kus, kuidas kasutada).	1. Teab vana-aja transpordivahendeid: hobune ja hoburakendid (saan, vanker ja regi). 2. Osutab pildil lõunamaade veoloomadele – eesel, härg, kaamel; põhjamaade veoloomadele – põhjapõder ja koer. 3. Teab erinevaid ametiautosid (kiirabiauto, tuletõrjeauto, politseiauto). 4. Selgitab, miks maanteedel on ülekäigurajad (sebrad) ja valgusfoorid. 5. Selgitab, kuidas ületada sõiduteed reguleeritud ja reguleerimata ülekäigurajal. 6. Ületab iseseisvalt ohutult sõidutee. 7. Põhjendab, miks rattaga, rulaga, rulluiskudega sõites peab kandma kiivrit.	1. Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid (kraanaauto, prügiauto, teerull jms.) 2. Kirjeldab jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise põhimõtteid. 3. Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda. 4. Teab, kuidas ületada ristmikku. Nimetab erinevaid sõidukeid: õhusõidukid – lennukid, helikopterid, kosmoseraketid; veesõidukid – paadid, laevad, parved (ohutus paadisõidul). 5. Oskab kasutada hädaabinumbrit 112 6. Teab, kuidas käituda ühissõidukis (sisenedes, väljudes). 7. Teab, kuhu ja miks

				8. Teab, kuidas ühissõidukis käitutakse	8. Selgitab, et autos sõites (sh tagaistmel) tuleb kinnitada turvavöö. 9. Teab liiklusmärkide tähendusi (sh. hoiatusmärgid, keelumärgid). 10. Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikutingimustes.	kinnitada helkur (helkurribad) 8. Teab rulluiskude ja rulaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlve- ja küünarnuki kaitsmed, ohutud paigad).
KODUKOHA LOODUS LOODUS MAAVARAD ILM TAIMED KÖÖGIVILJAD	1. Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest. 2. Osutab küsimisel lumele, veele, päikesele. 3. Osutab küsimisel puule, lillele, kivile, murule. 4. Osutab tuntumatele kodu- ja metsloomadele. 5. Osutab tuttavale puuviljale, aedviljale.	1. Teab nimetada osutades päikest, küsides, kas sajab lund, vihma, paistab päike. 2. Matkib täiskasvanu eeskujul liigutuste ja häälega erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihmasadu, tuule puhumist). 3. Osutab küsimisel veele, lumele. 4. Oskab osutamisel nimetada metsa, muru, puud, lille. 5. Mõistab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett. 6. Leiab loodusest	1. Teab nimetada päikest, erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund, vihma, päike paistab) 2. Teab nimetada ja leiab muru, kive, liiva, mulda, vett, puud, lille, metsa. 3. Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks toitu ja vett. 4. Teab osutamisel nimetada tuttavaid lilli. 5. Osutab küsimisel soojale ja külmale (nt vesi, radiaator). 6. Nimetab puu- ja köögivilju (nt õun,	1. Oskab nimetada kodukoha olulisemat järve. 2. Kirjeldab vaatlemisel (uurimisel) savi. 3. Teab nimetada kodukoha metsas kasvavaid tuntumaid seeni. 4. Teab ja kirjeldab, kuidas taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu. 5. Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihma sajab, päike paistab, taevast on pilved, lumi sulab).	1. Kirjeldab ilmastikunähtusi. 2. Teab õhu vajalikkust ja kasutamist. 3. Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimestele. 4. Elustik jõgedes, järvedes, merel. Küsimisel kirjeldab, et suvel on soe ja talvel külm. 5. Selgitab küsimisel, et lumi ja jää muutuvad sulades veeks. 6. Kirjeldab lähiümbruse maavarade erinevusi (nt savi, liiv, muld). 7. Kirjeldab metsa. 8. Selgitab ilmastiku	1. Teab kirjeldada kodukoha loodust (järv, lossimäed jne.) 2. Nimetab 1-2 maavara (nt turvas, paekivi, põlevkivi). 3. Teab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks. 4. Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele. 5. Kirjeldab puhast vett ja veekogude erinevust. 6. Põhjendab loomade ja taimede erinevust maakera erinevatel poolkeradel sealse erineva temperatuuriga. 7. Nimetab esemeid, mille kasutamiseks on vajalik

		ja pildilt puu, lille ja seene. 7. Nimetab küsimisel puuvilja (nt. õun), köögivilja (nt. porgand)	pirn, kartul, porgand, kurk, tomat). 7. Küsimisel teab puu nime ja vilju.	6. Kirjeldab, mis juhtub lehtpuude lehtedega sügisel (värvuvad ja langevad). 7. Eristab okaspuid lehtpuudest. 8. Nimetab 1-2 lehtpuud (nt kask, vaher) ja 1-2 okaspuud (kuusk, mänd). 9. Teab ja suudab leida oma rühma puud. 10. Nimetab seene osadena kübara ja jala. 11. Kirjeldab, mida tuttavatest köögi- ja puuviljadest valmistada saab.	muutuste seostest taimede, loomade ja inimestega (nt lehed langevad, loomad jäävad talveunne, inimesed riietuvad soojemalt). 9. Nimetab mõne söögi- ja mürgiseene (nt kukeseen, pilvik, kärbseseen). 10. Nimetab lilleosi (leht, vars, õis). 11. Nimetab 2-3 viljapuud (õuna-, pirni-, ploomipuu). 12. Ütleb, mis aastaajal valmivad viljad. 13. Nimetab 3-4 lehtpuud (nt pihlakas, kastan, tamm). 14. Teab nimetada põõsaid (sirel, marjapõõsad jne.) 15. Nimetab erinevaid vaadeldavaid köögivilju (nt punapeet, kaalikas, kõrvits, sibul) ja teab, kuidas neid kasutatakse.	õhk (jalgratta- ja autokumm, ujumisrõngas). 8. Kirjeldab metsa ja niidu erinevusi, sood ja raba. 9. Loetleb puu osi (tüvi, võra, oksad). 10. Nimetab 4-6 sorti lilli. 11. Nimetab leht- ja okaspuude (mis ei ole viljapuud) vilju (nt kastanimuna, tammetõru, käbi). 12. Selgitab, kuidas levivad seemed (niidistiku abil). 13. Selgitab, miks seemi korjatakse noaga. 14. Teab nimetada metsas ja aias kasvavaid taimi (marjad: mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker; puud: õuna-, kirsi-, pirnipuu, pihlakas, tamm, pärn, kuusk, mänd, kastan, lepp, sarapuu, paju, kask). 15. Teab mürgiseid taimi.
LOODUS – KAITSE <i>SÄÄSTMINE</i> <i>HOOLIV</i> <i>SUHTUMINE</i>	1. Mõistab, et ainult puhast vett võib juua. 2. Viskab täiskasvanu eeskujul prahi prügikasti.	1. Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta. 2. Leiab õuealale mittekuuluvat prügi ja toob selle prügikasti.	1. Suudab enda ümber hoida puhtust looduses, kodu ja lasteaia ümbruses. 2. Leiab loodusesse mittekuuluvat prahti ja toob selle	1. Mõistab, et vett tuleb kokku hoida, nt käsi pestes, samuti paberit kasutades. 2. Oskab enda ümber hoida puhtust õuealal. Põhjendab,	1. Teab, et joogivett tuleb kokku hoida (hambapesu, nõudepesu, joogiks võetud vesi). 2. Mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida (kustutada tuli toast	1. Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub säästvalt. 2. Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud loodusele.

		3. Teeb täiskasvanu eeskujul lihtsaid töid looduses (lindude toitmise, puuokste korjamine).	kokkulepitud kogumiskohta (prügikast, prügikott, ämber).	miks visatakse praht prügikasti ja kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorditakse.	lahkudes). 3. Põhjendab, miks loomade ja lindude elutingimused talvel raskemad on ja kuidas neid saab aidata. 4. Mõistab, et on vaja istutada puid ja hoolitseda nende eest. 5. Mõistab ja kirjeldab prügi sorteerimise vajalikkust (paber, plast, patareid). 6. Soovib osaleda looduse korrastamisel. 7. Mõistab, miks mõned taime- ja loomaliigid on looduskaitse all (kuna neid on looduses väga vähe). 8. Teab, et loodust tuleb hoida. Ei tohi murda oksa ega kahjustada taimi; lõhkuda sipelgapesi, teha viga putukateele, konnadele jne.	3. Teab, kuidas loomi, linde talvel aidata ja oskab seda teha. 4. Teab, kuidas viga saanud või inimese hüljatud looma aidata. 5. Teab prügi sorteerimise vajalikkust ning oskab sorteerida lihtsamat prügi (paber, kile, papp, pudelid, olmeprügi). 6. Teab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi. 7. Kirjeldab, kuidas jõuab prügi prügimäele. 8. Mõistab säästlikkuse vajadust- tarbetud ostud, raiskamine. 9. Teab, et looduskaitsejad kaitsevad loodust, istutavad uut metsa, hoolitsevad taimede ja loomade eest.
ELU MITMEKE-SISUS MAAL <i>LOOMAD LINNUD KALAD</i>	1. Leiab mänguasjade seast ja pildilt koduloomi. 2. Osutab küsimisel pildil loomale, linnule, putukale.	1. Nimetab tuntumaid koduloomi (nt. kass, koer). 2. Osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele (pea, saba, käpad).	1. Nimetab tuntud koduloomi ja matkib nende häälsusi. 2. Nimetab tuntumaid metsloomi (karu, siil, orav, hunt). 3. Nimetab tuntud loomade	1. Teab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust. 2. Kirjeldab erinevate loomade (erinevaid) elupaiku ja elamiseviise (nt	1. Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja –viisiga loomi, kirjeldab nende välimust. 2. Selgitab, miks loomad karva vahetavad. 3. Nimetab tuntumaid linde (nt varblane, tihane, tuvi).	1. Oskab nimetada ja iseloomustada koduloomi, metsloomi ja putukaid. 2. Nimetab 2-3 looma, kes jäävad talveunne. 3. Nimetab erinevate loomade (ka põhja- ja lõunamaa-) seast need, kes

<i>PUTUKAD</i>		3. Teab, et mõned loomad elavad metsas, mõned inimeste juures (metsloomad, koduloomad). 4. Osutab küsimisel linnule, putukale, kalale ja konnale.	iseloomulikke tunnuseid (nt jänesel pikad kõrvad, oraval pikk saba). 4. Osutab küsimisel tuntumatele putukatele (sipelgas, sääsk, mesilane). 5. Nimetab tuntumaid veeelanikke, nt konna ja kala.	rebane elab urus). 3. Nimetab linnu kehaosi (nt pea, nokk, tiivad) 4. Nimetab tuntumaid veeelanikke, nt konna ja kala. 5. Teab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, sipelgas, mesilane)	4. Nimetab 3-4 putukat (nt liblikas, kärbes, mesilane, kiil). 5. Kirjeldab kaladele iseloomulikke tunnuseid (nt uimed, soomused, saba). 6. Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus, poegade toitmine). 7. Teab putukate elupaiku: mesilane – mesitaru, sipelgas – sipelgapesa.	elavad Eestis. 4. Põhjendab, miks mõned linnud lendavad soojale maale. 5. Nimetab tuntumaid paigalinde (nt varblane, tihane, tuvi) ja rändlinnuliike (nt pääsuke, kuldnokk). 6. Nimetab enimtuntuid põhja- ja lõunamaa loomi. 7. Selgitab, miks mõnda looma nimetatakse kiskjaks. 8. Nimetab 2-3 liiki kalu. 9. Kirjeldab tuttavate putukate ja roomajate vahel must ja elupaiku. 10. Teab ohtlikke loomi ja putukaid (rästik, herilane/mesilane, puuk).
PEREKOND JA KODU <i>VANEMAD</i> <i>VANAVANEMAD</i> <i>EHITISED</i> <i>KODU ÜMBRUS</i>	1. Osutab pildil olevatele pereliikmetele: ema, isa, õde, vend. 2. Mõistab kodu tähendust.	1. Osutab küsimisel pereliikmetele: ema, isa, õde, vend. 2. Mõistab, et peab lasteaias olema, sest vanemad käivad tööl. 3. Teab koduseid toimetusi (ema teeb süüa, isa parandab). 4. Mõistab, mis on kodu.	1. Nimetab pereliikmeid: ema, isa, vend, õde. 2. Teab õdede ja vendade nimesid. 3. Mõistab, et vanemad peavad tööl käima. 4. Vastab küsimusele oma kodu ja pereliikmete kohta. 5. Nimetab	1. Teab oma pereliikmeid ja nimesid: ema, isa, õde, vend. 2. Teab oma kodu, kus elab, kirjeldab oma tuba. 3. Kirjeldab, millised reeglid kehtivad tema kodus. 4. Teab, mis linnas elab.	1. Kirjeldab oma perekonda (nimed, perekonnanimed ja vanaisa, vanaema nimed). 2. Teab, miks vanemad peavad tööl käima ja kirjeldab, mis tööd teevad. 3. Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja. 4. Kirjeldab majaosasid ja nende otstarvet, ruume ja sisustust.	1. Teab oma pereliikmeid (ees- ja perekonnanimesid) ja lähisugulasi. 2. Teab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid. 3. Mõistab, et pered võivad olla erinevad. 4. Jutustab oma vanavanematest. 5. Kirjeldab oma kodu ja kodukohta.

			pereliikmete koduseid toimetusi. 6. Teostab ettenäitamisel lihtsamaid töövõtteid (nt. põranda pühkimine). 7. Tunneb ära oma kodu ja kirjeldab seda. 8. Oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid (kell, pliit, külmkapp, pesumasin, triikraud, televiisor, arvuti).	5. Teab nimetada vanemate ameteid ja koduseid tegevusi. 6. Kirjeldab oma kodu ja tunneb ära oma lasteaia ning lähimad teenindusasutused. 7. Teab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja -elektroonikat.	5. Nimetab kodu asukoha: linnas (tänav, linn), maal (talukoha nimi). 6. Teab nimetada kodukoha olulisi ehitisi (kirik, mõis, lossivaremed jm.) 7. Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi. 8. Teab kirjeldada talukodu ja kõrvalhooneid. 9. Kirjeldab kodumasinaid ja –elektroonikat ning teab nende otstarvet, ohte.	6. Teab kodust aadressi ja telefoni. 7. Teab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ning otstarvet. 8. Nimetab maja ehituseks kasutatavaid materjale (puit, kivi jm.) 9. Nimetab koduümbruse teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, juuksur, pank, apteek jm.). 10. Kirjeldab kodumasinaid ja –elektroonikat, talus kasutatavaid põllutöömasinaid.
ESIVANE-MATE ELUOLU JA RAHVAKA-LENDER <i>TÄHTPÄEVAD</i> <i>PÜHAD</i> <i>KOMBED</i> <i>ELUOLU</i>	1. Mõistab, et igal lapsel on sünnipäev. 2. Teeb kaasa liisusalmi lugemist ja liigutusi.	1. Teab, mis on sünnipäev. 2. Teab mõnda liisusalmi koos liigutustega. 3. Täidab täiskasvanu eeskujul lihtsamaid rahvakombeid (nt. vastlaliu laskmine).	1. Räägib oma sünnipäevast (kuidas tähistatakse). 2. Nimetab küsimisel pühadega seotud tegevusi. 3. Kirjeldab, kuidas tema käis vastlaliugu laskmas, jõulude ajal loomadele metsa toitu viimas vmt. 4. Teab liisusalmi lugeda ja mõistatuse tähendust.	1. Teab, millal on tema sünnipäev (kuu) ja teab (või näitab näppudel) kui vana ta on. 2. Teab tähtsamaid pühasid ja rahvakombeid. 3. Põhjendab, miks riietutakse mardi- ja kadrisandiks. 4. Räägib oma vanavanematest. 5. Osutab piltidele, milline oli elu vanasti	1. Kirjeldab tähtpäevi peres. 2. Kirjeldab oma kodukohta (kodu, pere, loomad, naabrid) ja kombeid. 3. Teab, millal on tema sünnipäev ja kui vanaks saab. 4. Kirjeldab tuntumaid rahvakombeid (vastlad, mardipäev, kadripäev, jõulud, jaanipäev). 5. Teab kirjeldada tähtpäevade tähistamist	1. Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid. 2. Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, sõbrapäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev, jm.). 3. Kirjeldab rahvakombeid (sh. hingedepäev, karjalaskepäev, mihkripäev, küünlapäev, volbripäev). 4. Selgitab, et esivanemad ennustasid ilma looduse (loomade ja taimede) ning rahvakalendri tähtpäevade

				talus: taluhoone sisustus, tarbeesemed; riietus vanasti, talutööd, koduloomad, nende talitamine 6. Teab mõnda mõistatust, liisusalmi, vanasõna.	lasteaias ja kodus. 6. Nimetab jõulutoite – piparkoogid, verivorstid, seapraad, hapukapsad; rahvamängud – köievedu, vägikaika vedamine jne.; lauldi ja ennustati (tinavalamine). 7. Teab, milline oli elu vanasti talus: taluhoone sisustus, tarbeesemed; riietus vanasti ja kaasajal; talutööd, nende võrdlus tänapäeva töödega. 8. Teab peast 1-3 liisusalmi, mõistatust, vanasõna.	järgi. 5. Teab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (vabariigi aastapäev, võidupüha). 6. Teab esivanemate vaimuvara – muinasjutud, rahvalaulud ja –tantsud, vanasõnad, kõnekäänud, mõistatused. 7. Nimetab Eesti eepost “Kalevipoeg”.
AEG JA RUUM <i>ÕÕ JA PÄEV</i> <i>HOMMIK JA ÕHTU</i> <i>NÄDAL</i> <i>KUUD</i> <i>AASTAAJAD</i> <i>KOSMOS</i>	1. Mõistab, et päeval on valge ja öösel on pime. 2. Mõistab päevade järgnevust. 3. Mõistab, et talvel on külm, suvel on soe. 4. Osutab küsimisel päikesele. 5. Mõistab, et päike annab valgust.	1. Teab küsimisel, osutamisel pildil päeva ja ööd. 2. Mõistab, et hommikul tuleb lasteaed ja õhtul läheb koju. 3. Teab päevade järgnevust (peale ööd tuleb uus päev). 4. Mõistab, et päeval paistab päike (siis on valge), öösel paistab kuu.	1. Teab küsimise korral iseloomustada ööd (pime) ja päeva (valge). 2. Mõistab hommiku ja õhtu erinevust. 3. Mõistab nädalapäevade järgnevust. 4. Teab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel külm, suvel soe). 5. Teab, et päeval paistab taevast päike ja öösel kuu, tähed.	1. Eristab päeva ööst (päeval on valge, öösel on pime). 2. Teab, et päeva valgustab päike, öösel tähed ja kuu. 3. Eristab hommikut õhtust ja kirjeldab päevaseid tegevusi lasteaias. 4. Teab nädalapäevi. 5. Teab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel sajab lund, on külm; suvel	1. Eristab ja iseloomustab päeva ja öö vaheldumist ning seostab taimede ja loomade tegevusega. 2. Teab päeva ja öö erinevusi ning kirjeldab, miks öösel on pime, päeval valge. 3. Teab nädala ja kuude nimetusi. 4. Teab nimetada ja kirjeldada talve, kevade, suve, sügise iseloomulikke omadusi ning seostada aastaegade vaheldumisega.	1. Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, kuud - aastaring. 2. Teab talve ja suve päeva pikkuse erinevusi. 3. Seostab ja kirjeldab aastaegade muutusi. 4. Nimetab inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, rannas päevitamine, veekogudes

				saab ujuda, on soe).	5. Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid. 6. Teab õhu vajalikkust ja kasutamist. 7. Nimetab mõnda kosmoses asuvat planeeti.	ujumine, jalgrattaga sõitmine, lehtede riisumine, suusatamine jne.) 4. Oskab nimetada loomade, lindude, putukate tegevusi seoses aastaegade (linnud ehitavad pesa, toidavad poegi, lendavad lõunasse, talveuni jm.). 5. Mõistab päikesesüsteemi (Päike on täht. Maa ja teised planeedid tiirlevad ümber päikese; Kuu – Maa kaaslane, tähed on väikesed päikesed – hõõguvad gaasikerad ja neid uuritakse teleskoobiga. 6. Teab, et kosmonaudid sõidavad kosmoselaevadega kosmost uurima.
EESTI ON MU KODUMAA <i>SÜMBOLID</i> <i>MAAKAART</i> <i>RAHVUSED</i> <i>KEEL</i>	1. Mõistab, et tema kodu on Eestimaal	1. Mõistab kodumaa tähendust (seal kus elad) 2. Osutab küsimisel Eesti lipule.	1. Teab Eestimaad kui kodumaad. 2. Osaleb jõukohasel viisil kodumaa tähtpäevade tähistamisel (ruumide kaunistamine, laulude laulmine, peoriide	1. Teab Eesti riigi sümboleid: lipp, lill, lind. 2. Mõistab lipu heiskamise tähtsust (suurtel tähtpäevadel).	1. Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid (lipp, vapp, hümn, lill, lind, kivi). 2. Teab sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp. 3. Teab nimetada erinevaid rahvusi oma	1. Nimetab Eesti riigi sümboleid. 2. Teab oma kodulinna sümboleid. 3. Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta. 4. Teab Eesti Vabariigi presidendi nime.

			kandmine jm) 3. Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvide seast Eesti lipu värvid.		rühmas ja kodukohas. 4. Teab Eestit maakaardil – maismaa, jõed, järved, saared, suuremad linnad. 5. Teab, et Eesti on meie kodumaa/isamaa/sünnima a, kus elavad pere ja sõbrad. 6. Teab, et oleme eestlased, räägime eesti keelt ja elame Eesti Vabariigis.	5. Teab, et Eesti pealinn on Tallinn, kus töötab Vabariigi Valitsus, Riigikogu ja president. 6. Kirjeldab oma peretraditsioone. 7. Selgitab, kes on ja mida teeb vallavanem/linnapea.
MAAILMA MAAD JA RAHVAD	1. Mõistab, et peale eesti keele räägitakse ka teisi keeli.	1. Mõistab, et maailmas on palju teisi rahvaid, kes näevad välja teistmoodi ja räägivad teist keelt.	1. Mõistab, et peale eesti keele räägitakse maailmas teisi keeli.	1. Teab peale Eestimaa teisi lähimaid riike. 2. Mõistab, et rahvad kõnelevad erinevaid keeli ja et üksteisest aru saada, tuleb õppida võõrkeeli.	1. Teab, et Maa on planeet ja seal elab palju erinevaid rahvusi. 2. Oskab leida kaardilt Eesti ja teisi tuntuid riike. 3. Teab küsimisel nimetada maailmas enimlevinud keeli. 4. Teab, et maailmas on ka teise nahavärviga inimesi.	1. Nimetab teisi rahvusi ja keeli ning teab nende kombeid (sh. naaberriigid Soome, Rootsi, Läti, Leedu, Venemaa) 2. Suhtleb teisest rahvusest lapsega. 3. Leiab gloobuselt tuntuid maid ja lõuna-, põhjapooluse.
MINU SÕBRAD <i>SÕPRUS</i> <i>ABIVALMIDUS</i> <i>HOOLIVUS</i> <i>SUHTUMINE</i> <i>VIISAKUS</i>	1. Mõistab, et rühmakaaslased on ka sõbrad. 2. Mõistab, kui keegi on haiget saanud ja vajab lohutust. 3. Mõistab hea ja halva tähendust. 4. Lehvitab	1. Osutab sõpradele küsites nende nimesid. 2. Aitab kaaslastel mänguasju kohale tagasi panna. 3. Mõistab, et kaaslasega tuleb sõbralikult koos mängida, tülitsemisel	1. Küsimisel nimetab oma sõprade nimesid 2. Oskab sõpra vajadusel lohutada. 3. Märkab kaaslast ja arvestab teistega. 4. Mõistab, et inimesi on erinevate vajadustega. 5. Teab mõistete <i>hea</i>	1. Teab sõprade nimesid. 2. Abistab ja lohutab sõpra. 3. Oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (rõõm, mure jm.). 4. Teab inimeste erinevusi (keeleline,	1. Nimetab küsimisel sõbra positiivseid omadusi. 2. Oskab sõpra lohutada, abistada, andeks anda ja leppida. 3. Märkab ja kirjeldab enda ja teiste (ka pildil ja fotol) emotsioone (hirm, viha, kurbus, üllatus,	1. Oskab luua ja hoida sõprussuhet; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla. 2. Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsedes ja leppides, leiab lahendusi. 3. Oskab kaasinimestega väärikalt käituda

KÄITUMIS- REEGLID	hüvastijätul.	ära leppida. 4. Mõistab hea ja paha tähendust. 5. Meeldetuletamise korral tervitab ja jätab hüvasti. 6. Mõistab endale suunatud keeldude tähendust, muutes täiskasvanu juuresolekul neile vastavalt oma käitumist (loobudes tegevuse algatamisest).	ja <i>paha</i> tähendust. 6. Meeldetuletamisel tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab. 7. Täiskasvanu meeldetuletamisel järgib kokkulepituid reegleid (nt räägime vaikse häälega). 8. Selgitab kuulnud muinasjutu tegelaste käitumise põhjal „hea“ ja „halva“ tähendust.	füüsiline, vanuseline). 5. Näitab oma käitumisega, et hoolimata erinevustest (sh puudega inimesed) tuleb kõikidesse inimestesse sõbralikult suhtuda (nt kaasab teisi oma mängu, jagab mänguasju, pakub maiustust). 6. Teab üldtuntuid viisakusreegleid. 7. Mõistab lauakombeid. 8. Selgitab, miks on igapäevaste reeglite täitmine vajalik (nt toas räägime vaikselt, jookseme selleks ettenähtud kohas).	rõõm). 4. Korrastab oma isiklikke esemete hoiukohta (riidenagi või – kapp, töökarpi). 5. Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (rassiline, keeleline, tervisest tulenev) ja abivahendeid (prillid, ratastool, vaegnägemine-valge kepp, juhtkoer, vaegkuulmine-kuuldeaparaat). 6. Teab üldtuntuid viisakusreegleid ja lauakombeid (noa-kahvliga söömine, vaikselt). 7. Kasutab igapäevases kõnes õigesti mõisteid „hea“, „halb“, „õige“, „vale“.	(tähelepanu ja austus vanemate inimeste vastu). 4. Oskab arvestada teiste huve ja arvamusi, põhjendab oma seisukohti. 5. Lahendab konflikte sõnaliselt. 6. Teab nimetada erivajadustega inimeste vajalikke abivahendeid. 7. Pakub abi erivajadustega inimestele oma võimaluste piires. 8. Teab mõisteid <i>ausus</i> ja <i>autus</i> tähendust ning käitub vastavalt. 9. Järgib käitumisreegleid erinevates olukordades (kaupluses, teatris, kirikus, kalmistul jm.). 10. Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.
OHUD MEIE ÜMBER ESEMED AINED KOHAD OLUKORRAD	1. Mõistab ohtlikkuse tähendust (teeb haiget). 2. Mõistab, et mõned esemed võivad ohtlikud olla.	1. Osutab küsimisel teravale esemele, mis võib haiget teha. 2. Mõistab, et mängida võib vaid lubatud kohtades. 3. Osutab pildil olevale ohtlikule	1. Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid). 2. Mõistab, et igal pool pole ohutu mängida. 3. Mõistab, et õnnetuse korral tuleb	1. Nimetab esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (tikud, terariistad, ravimid, kemikaalid). 2. Teab kohti, kus on ohtlik mängida. 3. Teab, et õnnetuse puhul tuleb pöörduda	1. Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (nt. trepid, rõdu, aknad, kuum vedelik/toit, lahtine tuli, tikud, terariistad, ravimid, kemikaalid, lahtised veekogud, ehitised). 2. Nimetab kohti, mis	1. Teab ja tunneb ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud). 2. Teab, millised on turvalise käitumise reeglid erinevates olukordades ja

		putukale – mesilane (kui katsud, siis nõelab).	abi paluda täiskasvanult.	täiskasvanu poole. 4. Mõistab, et võõrastega ei tohi kaasa minna. 5. Selgitab, et reeglid on vajalikud ohutuse tagamiseks	võivad olla ohtlikud (talvel: jääle minek; mängimine ohtlikes kohtades nt. tänaval, liivakarjääris, ehitisel; suvel: ujumine täiskasvanu järelvalveta,; rattasõit kiivrita teel, üksi mängimine õues). 3. Mõistab eksimise võimalusi linnas, kaupluses ja metsas. 4. Teab, et võõrastega kaasa ei minda ja maiustusi vastu ei võeta.	keskkondades. 3. Teab ja nimetab hädaabinumbrit 112 ja oskab seda kasutada. 4. Kirjeldab tegutsemist ohuolukordades (vettekukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskelt vigastada saanud kaaslane). 5. Selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal ja metsas.
KIRJANDUS, KINO, TEATER JA KUJUTAV KUNST <i>RAAMAT</i> <i>ETENDUSED</i> <i>FILM</i> <i>KUNST</i>	1. Mõistab kuulata lühikest juttu. 2. Küsimisel nimetab etenduses nähtud tegelasi. 3. Suudab väljendada oma kujutlusi paberil.	1. Osutades leiab raamatu. 2. Kirjeldab etenduses nähtud tegelasi. 3. Tunneb huvi pildilt näidatud kunsti vastu. 4. Tunneb rõõmu käelistest tegevustest kunsti vallas.	1. Teab, et raamatut saab poest osta ja seda tuleb hoolivalt vaadata. 2. Mõistab nähtud etenduse sisu. 3. Kirjeldab lühemat filmi, mis nähtud. 4. Mõistab selgitatud kunsti pildil või näitusel. 5. Meeldib ise välja mõelda kunstitöö sisu.	1. Mõistab, et raamat annab uusi teadmisi ja pakub elamusi. 2. Kirjeldab lasteaias nähtud etenduse sisu. 3. Teab, kuidas käituda teatris (istutakse vaikselt, lõpus plaksutatakse). 4. Mõistab teatri ja kino erinevusi. 5. Kirjeldab kunstitööd oma nägemuses. 6. Kasutab kunstitöö visualiseerimisel oma fantaasiat (ei samastu teistega).	1. Teab, et raamatu kirjutab autor (kirjanik), luuletusi luuletaja, pildid joonistab kunstnik. 2. Teab, kuidas hoolitseda raamatu eest. 3. Teab tuntumaid lastekirjanikke Eestis. 4. Suudab ettekanda luuletust või jutustada ise väikse loo. 5. Mõistab teatri olemust ja sealseid kombeid. 6. Eristab draamateatrit nukuteatrit. 7. Teab Viljandi teatreid – Ugala, Nukuteater, lasteteater REKI.	1. Teab, et raamat trükitakse trükikojas, ostetakse raamatupoest, laenutatakse raamatukogust. 2. Nimetab erinevaid raamatuid-entsüklopeedia, sõnastikud, jutu- ja luuleraamatuid jne. 3. Teab, kuidas raamatu eest hoolitseda. Teab tuntumaid lastekirjanikke Eestis ja maailmas ja nende populaarsemaid teoseid. 4. Oskab nimetada oma lemmikraamatut. 5. Teab, mis on teater –

					8. Oskab käituda teatris, kinos. 9. Eristab ja nimetab erinevat kunsti (skulptuur, keraamika ja maal). 10. Tunneb rõõmu oma kunstitöö tulemusest. 11. Osutab küsides tuttavale kunstitööle ja nimetab kunstniku.	lava, näitlejad, kostüümid, dekoratsioonid. 6. Kirjeldab erinevaid teatreid – draamateater, nukuteater, muusikateater. 7. Mõistab erinevaid etenduste liike – draama ballett, ooper, operett, muusikal. 8. Teab mõisteid kino, film. 9. Teab, kuidas käituda teatris ja kinos. 10. Eristab kujutavas kunstis – kunstnik, maal, skulptuur, näitused; tarbekunst – keraamika, nahkehistöö, ehted. 11. Teab mõne kunstniku nime.
TERVIS JA SPORT <i>INIMKEHA</i> <i>TERVISLIK TOIT</i> <i>TERVISE VÄÄRTUS-TAMINE</i> <i>HAMMASTE TERVIS</i>	1. Osutab küsimisel peale, kätele, jalgadele. 2. Mõistab söömise vajalikkust. 3. Tunneb rõõmu liikumisest. 4. Teab, mis on hambapesu.	1. Osutab küsimisel peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale, kõrvadele. 2. Tunneb rõõmu liikumisest. Teab, miks peab sööma. 3. Mõistab hambapesu vajalikkust.	1. Teab ja nimetab, kus asuvad käed, jalad, kõht, pea, silmad, kõrvad, suu ja nina. 2. Mõistab, miks on vajalik süüa erinevaid toiduaineid (värsked salateid, puuvilju). 3. Mõistab tegevusi, mis tugevdavad tervist (liikumine,	1. Teab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust. 2. Osutab küsimisel kehal südame, kopsude ja aju asukohale. 3. Mõistab poisi ja tüdruku erinevusi. 4. Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.	1. Nimetab kehaosi ja teab, kuidas neid tugevdada. 2. Teab tüdruku ja poisi erinevusi. 3. Teab, millised toiduained on eriti vajalikud organismile. 4. Selgitab taldrikureegli põhimõtet (pool taldrikust on täidetud köögiviljaga, veerand teraviljaga –	1. Nimetab tüdruku ja poisi erinevusi ja tunnuseid (tüdrukud kasvavad naisteks, poisid meesteks). 2. Selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena. 3. Nimetab erinevaid meelelundeid (kuulmis-

			toit). 4. Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu. 5. Nimetab puhtuse jaoks vajalikke esemeid (seep, vesi, käterätik). 6. Osutab küsimisel hammaste hooldamiseks vajalikele vahenditele (hambahari ja hambaharja tops). 7. Harjab hambaid täiskasvanu abiga.	5. Teab tervist hoidvaid tegevusi (puhkus, liikumine, tervislik toitumine). 6. Peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel. 7. Mõistab, mis on tähtsad tegevused hammaste tervise hoidmisel (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti külastamine).	kartul või riis või makaron ja veerand liha või kalaga). 5. Selgitab, kust pärinevad igapäevased toiduained (nt kohupiima valmistatakse piimast, leiba teraviljast). 6. Valmistab koos täiskasvanuga lihtsamaid toite. 7. Nimetab toiduainete rühmad (teraviljatooted, puu- ja köögiviljad, piimatooted, liha- kala- muna, toidurasvad). 8. Selgitab, miks enne sööki ja pärast WC –s käimist peab pesema käsi. 9. Selgitab, miks igal lapsel on isiklikud hügieenitarbed (kamm, hambahari, käterätik). 10. Nimetab tervisele kasulikke tegevusi (nt. tervislik toit: sh. vitamiinirikkad puu-ja köögiviljad, piisav kehaline liikumine, piisav uni, puhkus, mäng, hea tuju, sõbralikud suhted). 11. Teab, mis on terve olemine. 12. Teab, kuidas ja kui	ja tasakaaluelund, nägemis- - haistmis- ning maitsmiselund). 4. Teab nimetada toiduaineid, mis on vajalikud iga päev süüa ja mida rohkem, milliseid vähem. 5. Kirjeldab, mis on terve olemine. 6. Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (nt. tervislik ja riskikäitumine: suitsetamine, sh. passiivne, alkoholi tarvitamine, vägivald, tabletid). 7. Teab, mis on haigus. 8. Teab erinevad spordialasid, spordivõistluseid (võit ja kaotus) ja eesti sportlasi; talispordialad – kelgutamine, suusatamine, uisutamine, jäähoki. 9. Järgib hammaste hooldamise põhimõtteid igapäevaelus. 10. Selgitab, miks tekivad hambaaugud. 11. Põhjendab, miks piimahambad ära tulevad (sest nende asemele
--	--	--	--	---	---	--

					tihti on vaja hambaid pesta. 13. Teab, miks tekib kaaries e. hambauk.	kasvavad jäävhambad)
AMETID JA TÖÖD	1. Mõistab tööde tähendust.	1. Teab, et vanemad teevad tööd. 2. Matkib lihtsamaid töövõtteid.	1. Mõistab töötamise vajalikkust. 2. Teab töövõtteid rühma tegevustes. 3. Asetab töövahendid kokkulepitud kohta.	1. Teab, et kõik tööd on vajalikud, töötajat peab austama. 2. Teab mängu – või töökoha korrastamise vajadust. 3. Nimetab üldtuntuid elukutseid kodukohas. 4. Loetleb tuntumate ametite töövahendeid.	1. Teab nimetada vanemate ameteid. 2. Põhjendab mängu – ja töökoha korrastamise vajadust. 3. Kirjeldab erinevaid elukutseid ja nende vajalikkust. 4. Teab, mis on töö- ja puhkepäevad. 5. Mõistab, et ettevõtetud tööd tuleb viia lõpule (nõude pesemine, pliiatsite teritamine, ümbruse korrastamine).	1. Nimetab pereliikmete elukutseid ja ameteid. 2. Mõistab töö vastutuse tähtsust. 3. Selgitab vestluses enimtuntud ametite (nt arst, tuletõrjuja, politsei, õpetaja) vajalikkust. 4. Nimetab küsimisel, kelle poole abi vajades tuleks pöörduda (nt tulekahju- tuletõrje, haigus- arst, liiklusõnnetus- politsei). 5. Selgitab töölkäimise vajadust. 6. Soovib osaleda jõukohastes kodutöodes. 7. Selgitab raha otstarvet.
TEHIS-MAAILM ESEMED SIDEVAHENDID	1. Tunneb huvi erinevate materjalide vastu.	1. Kasutab erinevaid materjale mängudes (nt. klots on telefon).	1. Mõistab, et esemed on valmistatud erinevates materjalidest. 2. Kasutab mängides nn. sidevahendeid.	1. Nimetab esemeid, mis on valmistatud puidust, plastmassist. 2. Mõistab sidevahendite vajadust (kiire teate edastamine).	1. Selgitab, et varem puudusid inimestel esemed, mida praegu peetakse väga vajalikeks (nt mobiiltelefon). 2. Teab sidepidamise võimalusi – kiri, telefon, elektrooniline kiri.	1. Selgitab, kuidas mõned inimeste loodud esemed mõjuvad loodusele halvasti (nt autode heitgaasid, põlev plastmass). 2. Teab, mis on sidevahend - sidevahendite areng

					3. Kasutab paberit ja pliiatsit kirja kirjutamisel.	käskjalast e-postini (telegramm, telefon, internet). 3. Mõistab, kuidas kirja kirjutada – vajalik on ümbrik, postkast, mark, postkontor, aadress. 4. Telefoniga rääkimine, kuidas rääkida korrektselt.
KOOL	1. Kuulab lasteaia õpetajat.	1. Mõistab, et ka lasteaias õpitakse.	1. Osutab pildil olevale koolile ja õpilastele, õpetajatele.	1. Osutab jalutuskäigul kodukoha lähedal olevale koolile.	1. Mõistab õppimise tähtsust koolis (koolist saab uusi teadmisi). 2. Mõistab kooli ja lasteaia erinevusi.	1. Teab kooli kui õppimise kohta. 2. Kirjeldab, mille poolest kool lasteaiast erineb (tund, vahetund, õpetaja, koolimaja, klassid, pinginaaber).

Valdkond Keel ja kõne

1-2 aastased	2-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
1. Saab aru tuttavate esemete ja tegevuste nimetustest. 2. Tunneb tuttavate inimeste nimesid. 3. Ütleb oma nime. 4. Mõistab lihtsaid korraldusi. 5. Kordab lihtsaid sõnu. 6. Väljendab end žestide ja miimikaga. 7. Kasutab üksikuid sõnu ilma käände- ja pöördelõppudeta. 8. Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatut.	1. Oskab nimetada tuttavaid tegevusi. 2. Oskab nimetada teda ümbritsevaid esemeid. 3. Kordab täiskasvanu poolt öeldud sõnu ja lauseid. 4. Hakkab tegema lihtsaid järeldusi. 5. Kasutab kõnes lihtsamaid omadus- ja määrsõnu (ilus, hea, ruttu). 6. Vaatab pildiraamatuid. 7. Kuulab jutte ja nõuab neid jälle. 8. Esitab küsimusi <i>mis? kus?</i> Kasutab eitavaid lauseid (ei saa lahti).	Suhtlemine 1. Alustab ise aktiivselt suhtlust 2. Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega 3. Küsib teda huvitavate asjade kohta 4. Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust (2-3 lauset) 5. Jutustab oma hiljuti kogetud kogemusest (2-3 lauset) 6. Jutustab pildiseeria järgi (1 lause pildi kohta) Grammatika 1. Kasutab kõnes eri tüüpi, sh koondlauseid 2. Kasutab kõnes liitlauseid sidesõnadega <i>ja; aga</i> Sõnavara 1. Kasutab kõnes nii üld- kui liiginimetusi	Suhtlemine 1. Vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab <i>miks?</i> ja <i>kuidas?</i> – küsimusi. 2. Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust. 3. Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid. 4. Kirjeldab täiskasvanu abiga süželist pilti, pildiseerial kujutatud tegevust. 5. Jutustab kuulnud kirjanduspala sisu täiskasvanu suunavate küsimuste abil. 6. Jutustab möödunud sündmusest 3-5 lausega (nt mida tegi puhkepäeval). 7. Annab hinnangu kaaslaste tegevusele. 8. Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud Tema kogemusega.	Suhtlemine 1. Jutustab iseendast. 2. Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja. Teeb vahet naljal ja narrimisel. 3. Läheb kaasa teiste algatatud teemamuutusega. 4. Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausetega. 5. Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid. Grammatika 1. Kasutab õigesti saava ja rajava käände vorme (<i>-ks, -ni</i>). Märkab grammatikavigu kõnes (<i>loeb- lugeb</i>) ning parandab neid. 2. Kasutab enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (<i>mida tehakse? Mida tehti?</i>) Sõnavara 1. Kasutab õigesti aega väljendavaid määrsõnu (eile-täna-homme).	Suhtlemine 1. Kasutab erinevaid suhtlusstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt eesmärkidest. 2. Valib intonatsiooni sõltuvalt olukorrast ja kaasvestlejast. 3. Mõistab kaudseid ütlusi (nt Ruumis on aken lahti! st Pane aken kinni!). 4. Jutustab pildi ja pildiseeria järgi, annab edasi põhisisu ja olulised detailid. 5. Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva teksti. 6. Räägib, mida hakkab tegema (plaanib tegevusi). 7. Jutustamise ajal parandab ja täiendab oma teksti. Grammatika 1. Kasutab kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses. 2. Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid. 3. Hääldab oma kõnes ja ettelõetud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele

		(puu – kask, kuusk) 2. Kasutab kõnes osade (detailide) nimetusi Nt <i>käpad, saba</i>. 3. Kasutab lihtsamaid liitsõnu (<i>nukuvoodi</i>) ja tuletisi (<i>täpp – täpiline</i>).	Grammatika 1. Kasutab lihtsamaid põimlauseid (<i>sest, kui...siis jne</i>). 2. Kasutab- nud, -tud kesksõnu. 3. Kasutab mõisteid: <i>suur-suurem- kõige suurem</i> 4. Kasutab tingivat kõneviisi.	2. Kasutab mõningaid samatähenduslikke sõnu (nt räägib, jutustab, ütleb). 3. Kasutab õigesti mõningaid sihilisi ja sihituid tegusõnu (sõidab - sõidutab). 4. Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2 sõna (puud: kask, kuusk).	häälikuid.
		Hääldamine 1. Kasutab lihtsamaid sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. 2. Hääldab õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (<i>-nt, -lt, -mp jne</i>). Kirjalik kõne* 1. Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas. 2. Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti. 3. Matkib lugemist ja	Sõnavara 1. Kasutab mõningaid vastandsõnu. 2. Kasutab inimest iseloomustavaid omadussõnu. 3. Kasutab aega väljendavaid nimisõnu: hommik, päev õhtu, öö. Hääldamine 1. Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid. 2. Hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1 2-silbilistes tuttava tähendusega sõnades Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu. Kirjalik kõne*	Hääldamine Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu. Kirjalik kõne* 1. Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, abivahendeid – nt nõöbid, klotsid – kasutades). 2. Määrab hääliku asukoha häälikuühendita sõnas (alguses, keskel, lõpus). 3. Eristab tähenduselt sarnaseid, vältelt erinevaid sõnu (koli – kool). 4. Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt sildid).	Sõnavara 1. Kasutab kõnes kujundlikke väljendeid (nt tuul ulub). 2. Kasutab kõnes mõningaid abstraktse tähendusega sõnu. 3. Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt elusolendid, tähtpäevad). 4. Moodustab tuttavas kontekstis liitsõnu. Kirjalik kõne* 1. Tunneb tähti ja veerib kokku 1-2-silbilisi sõnu. 2. Häälib õigesti kuni 3-silbilisi häälikuühenditeta sõnu. 3. Eristab sõnas kuulmise järgi pikka, ülipikka häälikut. 4. Jagab kuuldud lause

		kirjutamist.	1. Tunneb iseseisvalt ära hääliku häälikute reas, sõnas. 2. Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (küsib, osutab pildile). 3. Kirjutab trükitähtedega oma nime.		sõnadeks. 5. Tunneb ära kirjavahemärgid (, . ! ?). 6. Kirjutab joonistähtedega kuni 2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega. 7. Teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.
--	--	--------------	---	--	--

Valdkond *Matemaatika*

1-2 aastased	2-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
1. Laps leiab värve (punane, kollane, roheline). 2. Näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur-väike). 3. Leiab samasuguse kujundi, laob torni. 4. Mõisted öö ja päev. 5. Laps osutab, kus on ese.	1. Teab värve kollane, punane, roheline, sinine, pruun, must. 2. Laob klotse üksteise peale. 3. Tunneb ringi ruutu. 4. Teab mõisteid Pikk - lühike Suur – väike Ees – taga All – peal. 5. Mõisted: öö, päev. 6. Orienteerub oma kehal. 7. Leiab esemete seast ühe kindla eseme. 8. Leiab samasuguse eseme.	1. Oskab moodustada sarnaste tunnuste järgi hulki; 2. Oskab moodustada paare; 3. Oskab kirjeldada hulki mõistetega <i>sama palju, ühepalju, võrdselt</i>; 4. Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5-ni. 5. Võrdleb kahte eset suuruse, pikkuse, laiuse järgi ning kasutab õpitud suurusmõisteid. 6. Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab nimetatud kujunditega sarnaseid esemeid ümbritsevast. 7. Leiab aastaaegadele iseloomulikke tunnuseid ja	1. Rühmitab esemeid kahe erineva tunnuse alusel; leiab hulgale ühise nimetuse. 2. Kasutab hulkade võrdlemisel mõisteid: rohkem kui, vähem kui; loendab 10-ni. 3. Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi. 4. Oskab kirjeldada ruudu, ringi, ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast. 5. Teab ja kasutab õigesti ööpäeva osi hommik-päev-õhtu-öö. 6. Oskab kasutada ajamõisteid eile-täna-homme; 7. Oskab määrata enda asukohta teiste objektide suhtes; 8. Tunneb ja nimetab õigesti paremat ja vasakut poolt.	1. Loendab 10 piires ja teab arvude rida 10-ni. 2. Oskab nimetada antud arvule eelnevat ja järgnevat arvu, võrdleb neid. 3. T unneb numbrimärke 10-ni. 4. Oskab liita ja lahutada hulkade suurendamise, vähendamise teel. 5. Leiab objektide hulgast silma järgi suurema / väiksema ja kontrollib õigsust kõrvutamise teel. 6. Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga ja kirjeldab mõõtmistulemust. 7. Kasutab mõõtmisel algus- ja lõpp-punkti. 8. Koostab iseseisvalt mustreid, rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvi jm. Järgi. 8. Teab ja nimetab õiges järjekorras nädalapäevi. 9. Oskab määrata objekti	1. Oskab määrata esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotada esemeid kahe erineva tunnuse järgi. 2. Võrdleb hulki ja kasutab kirjeldamiseks mõisteid <i>rohkem, vähem, võrdselt</i>. 3. Teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu. 4. Teab arvude 1-12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada. 5. Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +, -, = ; 6. Koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi. 7. Järjestab kuni viis eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus). 8. Rühmitab esemeid asendi ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi. 9. Kirjeldab enda asukohta ümbritsevate objektide suhtes. 10. Orienteerub ruumis, õuealal ja paberil.

		kirjeldab neid, eristab hommikut ja õhtut. 8. Oskab määrata esemete osukohta endast lähtuvalt ja kasutab mõisteid <i>üleval-all, ees-tagas</i>.		asukoha teise objekti suhtes. 10. Orienteerub ruumis juhendamise järgi, kasutab asukoha kirjeldamiseks ruumimõisteid <i>all-peal, kohal, keskel, ääres, vasakul - paremal</i>.	11. Oskab öelda kellaega täistundides. 12. Nimetab nädalapäevi, kuid, aastaagu, teab oma sünnikuud ja –päeva. 13. Mõõdab esemete pikkust, laiust, kõrgust kokkulepitud mõõtühikuga (samm, pulk, sentimeeter, vms). 14. Eristab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, sentimeeter, meeter, liiter, kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse. 15. Leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu, kera, kuubi, kirjeldab neid kujundeid.
--	--	---	--	--	---

Valdkond *Kunst*

1-2 aastased	2-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
1. Lapse joonistamine on pliiaitsikriipseldus (silma ja käe koostöö pole nii arenenud). 2. Leiab koos täiskasvanuga kriipseldustest esemelise kujutise. 3. Laps näeb teisiti kui täiskasvanu. 4. Laps maalib näpuvärviga. 5. Kortsutab pehmet paberit ja rebib sellest tükke.	1. Leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja rohelise värvi. 2. Kaunistab (täppidega, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid. 3. Jälgendab õpetajat, muljudes, rullides ja näpistades voolimismaterjali. 4. Tõmbab pliiaitsiga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu. 5. Trükib näpu- ja käejälgendiga, erinevate templitega.	1. Leiab ümbritsevast tuttavaid jooni ja vorme. 2. Tunneb peale põhivärvuste ka roosat, lillat, oranži ja beeži. 3. Voolib kera silindriks ja vastupidi, tükeldab ja liidab voolimismaterjali, kasutab voolimispulka. 4. Kasutab pinna katmisel värviga erinevaid töövõtteid: edasi-tagasi, ringikujuliselt, värvimine pintsliga otsa ja küljega. 5. Oskab tõmmata viltusi, sakilisi, ristamisi jooni, kujundada mustreid. 6. Oskab kujutada ümmargusi ja kandilisi kinnisvorme (päike, pall, maja, auto). 7. Laob ja kleebib erineva tekstuuriga kujundeid. 8. Kasutab lisaks	1. Märkab erinevaid värvivarjundeid: heletume. Tunneb lisaks eelnimetatutele ka halli värvust. 2. Voolib väiksemate detailidega esemeid ja esemete gruppe. 3. Viimistleb voolingu: silub, kaunistab väikeste detailidega, kujundab mustri. 4. Kasutab maalimisel ja joonistamisel kaarjaid jooni. 5. Värvib piirjoont ületamata. 6. Lõikab kääridega ribasid, tunneb ohutu töötamise võtteid. 7. Rebib paberist tükke, ribasid, kaarjaid nurki. 8. Vildib lihtsamaid objekte. 9. Kasutab käelistes	1. Kujutab objekte vastavuses aastaajaga, arvestab proportsioone. 2. Oskab värve segada. 3. Oskab voolida inimest looma, sh liikumises. 4. Kujutab objekte natuuri järgi (lilled, mänguasjad). 5. Rebib ümmargusi vorme. 6. Lõikab mööda sirgjoont, paberit ümardades, sümmeetrilisi vorme. 7. Teeb iseseisvalt valmis kleepetöö: lõikab või rebib ja siis kleebib. 8. Voldib lihtsaid loomi või esemeid. 9. Valib iseseisvalt teema ja materjalid.	1. Mõistab perspektiivi põhimõtet – lähedalasuv objekt paistab suuremana, kaugelasuv objekt väiksem. 2. Kasutab toonide sulatamise tehnikat (akvarell). 3. Tunneb värvuste erinevaid toone ja varjundeid (samblaroheline, sinepikollane). 4. Voolib detailirohkaid, keeruka kujuga esemeid. 5. Kujutab inimest eest- ja tagantvaates. 6. Kujutab mälu, kirjelduse, fantaasia järgi. 7. Viimistleb töö. 8. Õmbleb traagelduspistes, õmbleb nõöbi. 9. Heegeldab kettsilmuseid, punub paela. 10. Tunneb ja oskab kujutada lihtsamaid rahvuslikke mustreid.

	6. Katab aluspinna liimiga, paigutab sellele kujundeid.	liimipulgale ka liimipintslit ja lappi.	tegevustes jääk- või looduslikku materjali: sammal, käbid, pappkarbid jne.		
--	---	---	--	--	--

Valdkond *Muusika*

Muusikategevuse liigid	2–3aastased	3–4aastased	4–5aastased	5–6aastased	6–7aastased	7aastased
Laulmine	Kuulab ja jälgib õpetaja laulu.	1. Huvitub laululistest tegevustest; püüab õpetajaga kaasa laulda (lauldes kaasa nt üksikuid silpe, sõnu, laululõike). 2. Osaleb laulude esitamises (plaksutab või laulab kaasa).	1. Laulab rühmaga samas tempos. 2. Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule.	1. Laulab väljahingamisel loomuliku häälega. 2. Esitab laule rühmaga samas tempos. 3. Laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule.	1. Laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist. 2. Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ning esitab neid rühmas.	1. Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule. 2. Esitab neid laule nii rühmas kui ka üksi.
Muusikalis-rütmiline liikumine	Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine).	Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (nt kõnd ja jooks, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine, keerutamine paarilisega).	1. Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt plastilise intoneerimise ehk loova liikumisega). 2. Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt põlvetõste kõnd ja -jooks, liikumine hanereas ja ringis). 3. Osaleb laulumängudes.	1. Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit (nt liigub hanereas ja ringis nii üksi kui ka paaris). 2. Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente.	1. Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpaksammu ja eesgaloppi. 2. Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi).	1. Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu), nt kasutab külj- ja eesgaloppi ning hüpaksammu. 2. Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga.
Muusika kuulamine	Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusika palast.	Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha vmt).	1. Kuulab laulu ja muusikapala. 2. Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas	1. Kuulab laulu ja muusikapala huviga. 2. Väljendab kuulatud muusikas	1. Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants). 2. Väljendab loovalt muusika	1. Kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara. 2. Näitab tegevuses

			tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega. 3. Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule.	tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu, näiteks järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega või, tundes ära õpitud laulu (kuuldes nii meloodiat kui ka sõnu), hakkab kaasa laulma.	kuulamisest saadud elamusi.	üles loomingulist initsiatiivi, toetudes oma kogemusele kuulnud palade suhtes (nt jutustab, mida kuulis muusikas). 3. Eristab vokaal- ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul).
Pillimäng	Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi).	Mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, randmekuljustel, väikesel trummil ja marakal.	1. Mängib rütmipille (nt kõla karpi, trummi, kuljuseid, pandeirat) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks. 2. Eristab kuulates neid tämbri järgi.	1. Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille. 2. Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja -lauludele. 3. Ansambli mängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos. 4. Mängib tamburiini, kõlatoru, võrutrummi ja kastanjette.	1. Mängib rütmi- ja meloodiapillidel (nt puuagoogo, taldrik, guiro, triangel, kõlaplaadid) lihtsamaid ostinato kaasmänge (lühikest korduvat rütmi-, viisi- või meloodialõiku). 2. Mängib pilliansambelis.	1. Oskab mängida eakohastel rütmija meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaal paladele. 2. Mängib pilliansambelis. 3. Mängib järgmisi pille: kõlaplaadid, metall-agoogo, cabasa, cazizi, plaatpillid (ksülofon, metallofon, kellamäng).

Valdkond *Liikumine*

Üldteema	2 aastane	3 aastane	4 aastane	5 aastane	6 aastane	7 aastane
Liikumis- teadmised	1. Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult. 2. Liigub õpetaja juhendamisel ohutult.	1. Valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided. 2. Arvestab rühmakaaslasti aktiivses tegevuses.	1. Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi. 2. Järgib meelde tuletamise korral hügieeni nõudeid.	1. Nimetab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja peetavaid spordivõistlusi. 2. Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid (nt topispalli) ohutult, sobival viisil ja kohas. 3. Õpitud tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise.	1. Osaleb lasteaia spordipäeval. 2. Talub kaotust võistlismängudes. 3. Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires. 4. Mõistab hügieeninõuete olulisust. 5. Õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu.	1. Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase. 2. Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele. 3. Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest (valides sobivad paigad ja vahendid). 4. Peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust.
Põhiliikumised	1. Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste. 2. Kõnnib piiratud pinnal. 3. Säilitab kõndides ja joostes sihi. 4. Hüpitab käes palli ning jälgib selle suunda.	1. Sooritab põhiliikumisi. 2. Säilitab liikudes tasakaalu nii tasa kaalupingil kui ka vähendatud pinnal.	1. Sooritab põhiliikumisi kombinat sioonides ja õpitud harjutustes. 2. Teeb koordinaatsiooni, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.	1. Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes. 2. Sooritab staatilist tasakaalu nõud vaid harjutusi. 3. Teeb harjutusi väikevahenditega.	1. Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses. 2. Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid.	1. Sooritab põhiliikumisi pingevalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised. 2. Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu. 3. Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt

						korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.
Liikumismängud	Mängib koos juhendaja ning kaaslastega kõnnija jooksumänge.	1. Mängib matkiva sisuga 1–2 reegliga kõnni- ja jooksumänge. 2. Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu.	1. Mängib 2–4 reeglilise liikumismänge. 2. Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.	1. Mängib kollektiivseid võistlusmänge. 2. Osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joone jooksud). 3. Tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu.	Käsitseb mängu- ja spordi vahendeid loovmängudes.	1. Võistleb kombineeritud teate võistlustes (nt takistusriba läbimine). 2. Mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall jne). 3. Organiseerib ise liikumismänge. 4. Kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.
Spordialad: võimlemine	1. Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi. 2. Jookseb veereva vahendi (palli, rõnga) järel.	1. Sooritab võimlemis harjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega. 2. Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ning kaaslastega. 3. Teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi.	1. Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni. 2. Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus.	1. Teeb vahenditega (palliga, hüppitsaga) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti. 2. Valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes. 3. Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi.	1. Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu. 2. Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu.	1. Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval. 2. Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene. 3. Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.

Spordialad: kelgutamine, suusatamine	Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskudes.	1. Veab tühja kelku. 2. Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla. 3. Liigub suuskadel otsesuunas.	Kasutab suuskadel liikudes käte abi ja keppide tuge.	1. Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast. 2. Kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid (nt haarab esemeid). 3. Suusatades kasutab libisemist.	1. Suusatab vahelduva libiseva sammuga. 2. Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga.	1. Osaleb kelguvõistlustel (kaugusele, täpsusele). 2. Sõidab nõlvakust alla põhiasendis. 3. Suusatab koordineeritud liikumisega. 4. Käsitseb suusavarustust iseseisvalt.
Spordialad: ujumine			Kasutab sihipäraselt abivahendeid (rõngast, kätiseid, nn nuudlit).	1. Mängib veemänge ega karda vett. 2. Järgib basseini kasutamise hügieenireegleid ning õpetaja juhendamisel ka ohutus reegleid.	1. Hingab vette. 2. Kasutab ujumisoskuse harjutamiseks abivahendeid.	1. Ujub abivahendiga. 2. Järgib basseini kasutamise ohutusreegleid.
Tants ja rütmika	1. Kasutab liikudes rütmipille juhendaja abil. 2. Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi.	1. Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi. 2. Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos.	1. Sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi. 2. Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile.	1. Jäljendab liikumisega erinevaid rütme. 2. Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele. 3. Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt.	1. Kohandab oma liigutusi ette antud rütmiga. 2. Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.	1. Sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega. 2. Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele. 3. Väljendab liikumise kaudu emotsioone. 4. Kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätikuid,

						rõngaid).
Vaba aeg ja loodusliikumine	Mängib vabamängus iseseisvalt.	1. Matkab õpetajaga või vanematega looduses. 2. Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.	1. Algatab iseseisvalt mängu. 2. Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.	1. Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt. 2. Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.	Suudab sõita tõukerattaga ja kahe rattalise rattaga, suusatada ning liikuda rulluisudel.	1. Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul. 2. Mängib lihtsamaid maastikumänge.

Lisa 2. KARKSI-NUIA LASTEAIALOÕPETAJA ENESEANALÜÜS

Alus: kutsealased pädevused (KUTSESTANDARD)

Alljärgnevas tabelis on kirjas õpetaja kutsestandardis kirjeldatud pädevused, mis on õpetajale aluseks oma teadmiste ja oskuste analüüsimiseks.

Tabelisse saad märkida, millele kutseoskustele tähelepanu juhtida, kus sa end kõige ebakindlamalt tunned ning seega kõige enam juhendamist ja enesearenemist vajad (1 – olen ebakindel, vajan juhendamist ja abi; 5 – teostan tegevused iseseisvalt ja korrektselt, oman teadmisi tegutsemiseks).

Palun edasta eneseanalüüsil põhinev kokkuvõte (antud tabel) täidetuna 2 tööpäeva enne arenguveestlust

Hindamismeetodid: eneseanalüüs, portfoolio, vestlus, vaatlus

1. ÕPI- JA ÕPETAMISTEGEVUSE KAVANDAMINE					
1.1. Lapse arengu- ja õpivajaduse väljaselgitamine	1	2	3	4	5
Selgitan välja laste arengutaseme, lähtudes üld- ja valdkondlikest oskustest					
Arvestan neid õppetegevuse eesmärkide seadmisel, toetudes õppekavale					
Märkan ja kirjeldan õppija erivajadusi ning teen ettepanekuid tugispetsialistide poole pöördumiseks					
Valmistan ette arenguveestlusi, juhindudes lasteaiasiseste ja riiklike normdokumentide nõuetest					
Parendustegevused					
Enesetäiendusvajadus					

1.2. Õpetaja töö kavandamine	1	2	3	4	5
Koostan nädalaplaani, arvestades õppekava ja valdkondadevahelist lõimingu					
Lähtuvalt eesmärkidest valin õpetamiseks ja õppimiseks sobivad meetodid ja tagasisidestamise viisid (kuidas tean, et laps õpitu selgeks sai)					
Koostan koostöös teiste spetsialistidega vajadusel individuaalse arenduskava					
Oman ülevaadet erivajadustega laste toetamise meetoditest-põhimõtetest					
Kasutan oma töö kavandamisel teemakohast kirjandust ja					

abimaterjale					
Parendustegevused					
Enesetäiendusvajadus					

1.3. Osapoolte kaasamine kavandamisse	1	2	3	4	5
Kaasan lapsi, vanemaid, kolleege ja logopeedi õppetegevuste eesmärkide, sisu, korralduse kavandamisse ning tagasisidestamisse					
Teavitan osapooli, kasutades tõhusalt erinevaid infokanaleid (koosolek, e-post, ind.vestlus)					
Parendustegevused					
Enesetäiendusvajadus					

1.4. Õpivara valimine	1	2	3	4	5
Valin lähtuvalt õppe eesmärkidest ning laste arengutasemest sobiva õpivara ja õppevahendid					
Parendustegevused					
Enesetäiendusvajadus					

2. ÕPIKESKKONNA KUJUNDAMINE					
2.1. Füüsilise õpikeskkonna kujundamine	1	2	3	4	5
Tagan õpikeskkonna turvalisuse ja kujundan seda, lähtudes laste vajadustest ning tervisekaitseõuetest					
Tean, kelle poole pöörduda probleemide ilmnemisel					
Tegutsen esmaabi vajavas situatsioonis sobival viisil					
Parendustegevused					
Enesetäiendusvajadus					

2.2. Vaimse õpikeskkonna kujundamine	1	2	3	4	5
Loon vaimselt ja emotsionaalselt turvalise, heaolu, arengut ja loovust toetava koostöise ning üksteist arvestava õpikeskkonna, lähtudes laste vajadustest ja õpieesmärkidest ning järgides inimõigusi, eesti põhiseadust, laste õigusi ja lasteaia kodukorda					

Olen hea kuulaja ning kasutan olukorrale sobivaid suhtlusviise					
Lahendan probleeme ning toetan lapsi probleemide märkamisel ja lahendamisel					
Kaasan lapsevanemaid, kolleege või tugispetsialiste					
Parendustegevused					
Enesetäiendusvajadus					

2.3. Organisatsiooni kultuuri kujundamine	1	2	3	4	5
Järgin lasteaias kokkulepitud väärtusi ja reegleid					
Töötan koostöös lastega välja rühma reeglid, rakendan neid järjekindlalt igapäevatoos ja tutvustan neid lastevanematele					
Osalen lasteaias õpikeskkonna arendamises, tehes koostööd lasteaiateiste kolleegidega					

Parendustegevused					
Enesetäiendusvajadus					

3. ÕPPIMISE JA ARENGU TOETAMINE					
--	--	--	--	--	--

3.1. Õpetamine	1	2	3	4	5
Rakendan mängu ja teisi aktiivseid õppimist ning loovust toetavaid meetodeid ja paindlikku päevakava, lähtudes laste eripärast ja seatud eesmärkidest					
Selgitan lastele ja analüüsin koos nendega õppetegevust					
Rakendan koostöös teiste spetsialistidega vajadusel lapse individuaalset arenduskava					

Parendustegevused					
Enesetäiendusvajadus					

3.2. Õpiprotsessi ja rühma juhtimine	1	2	3	4	5
Märkan grupi arengufaase ja tegutsen neile vastavalt					
Tunnen ära konflikti, reageerin vastavalt olukorrale ning kaasan konflikti lahendamisel lapsi, lapsevanemaid, kolleege ja tugispetsialiste					

Parendustegevused
Enesetäiendusvajadus

3.3. Õppija arengu toetamine	1	2	3	4	5
Kogun kvalitatiivsete ja kvanitatiivsete meetoditega andmeid laste arengu ja motivatsiooni kohta					
Analüüsin laste arengut					
Märkan laste erinevusi ja erivajadusi (õpistiilid, andekus, kultuurilised eripärad) ning kaasan õppija arengu toetamiseks kolleege, tugispetsialiste ja lapsevanemaid					
Arendan lapse õpi- ja sotsiaalseid oskusi, kasutades rühmapõhiseid ja individuaalseid õppevorme					
Motiveerin õppima, pakkudes elulisi, jõukohaseid õppeülesandeid ja arengu väljakutseid ning luues eduelamuse igale lapsele					
Rühma juhina algatan ja teen kolleegidega koostööd lapse arendamisel					
Annan lapsevanematele soovitusi lapse õppetegevuse toetamiseks kodus					
Parendustegevused					
Enesetäiendusvajadus					

3.4. Õppimist ja arengut toetav tagasiside ja hindamine	1	2	3	4	5
Rakendan süsteemselt erinevaid õppimist toetavaid tagasisisdestamise ja hindamise viise õpiprotsessi ja õppija arengu kohta, lähtudes õppija eripäradest ja õppekavast					
Toetan ennastjuhtiva õppija kujunemist, suunates õppijat õpieesmärkide seadmisele ja eneseanalüüsile					
Teavitan õppijaid ja lapsevanemaid hindamise põhimõtetest ja korraldusest					
Parendustegevused					
Enesetäiendusvajadus					

3.5. Osapoolte kaasamine õppimisprotsessi	1	2	3	4	5
Kaasan lapsi, lapsevanemaid, kolleege, tugispetsialiste ja kogukonna liikmeid õpitegevusse, tagasisidestamise ja hindamisse, kasutades erinevaid meetodeid					
Kavandan ja viin läbi lastevanemate koosolekuid, soodustan lastevanemate õppimist üksteiselt					
Parendustegevused					
Enesetäiendusvajadus					

4. REFLEKTSIOON JA PROFESSIONAALNE ENESEARENDAmine					
4.1. Õpetaja oma töö analüüsimine ja enesearendamine	1	2	3	4	5
Mõtestan ja analüüsin oma rolli õpetajana ning õpetajatöö põhiväärtusi					
Reflekteen oma erialast pädevust, kogun tagasisidet laste õpitegevuste ning- tulemuste kohta ja neist lähtuvalt määratlen enesearenguvajaduse					
Analüüsile toetudes kavanadan tegevused oma arengueesmärkide saavutamiseks					
Refleksiooni tulemusena muudan oma lähenemist ja tegutsemist õpetajana					
Rakendan enesetäiendamisel saadud teadmisi ja oskusi					
Parendustegevused					
Enesetäiendusvajadus					
4.2. Õpetamise ja õppimise uurimine	1	2	3	4	5
Analüüsin õpirotsessi ja määratlen probleemid					
Kavandan ja viin ellu tegevused probleemide lahendamiseks					
Analüüsin ja tõlgendan tulemusi, kasutades sobivaid uurimuslikke meetodeid					
Parendustegevused					

Enesetäiendusvajadus

4.3.Oma füüsilise, vaimse ja emotsionaalse heaolu tagamine	1	2	3	4	5
Jälgin, hindan ja väärtustan oma füüsilist, vaimset ja emotsionaalset tervist ja heaolu, tegutsen nende tasakaalus hoidmise nimel, optimeerides enda aja- ning energiakulu					
Otsin probleemide tekkimisel vajadusel abi kolleegidelt, juhtkonnalt, tugispetsialistilt jt.					
Märkan kolleegi edusamme ja tunnustan teda					
Parendustegevused					
Enesetäiendusvajadus					

5. NÕUSTAMINE					
5.1. Õppija nõustamine	1	2	3	4	5
Toetan last üld- ja valdkondlike oskuste arendamisel ja omandamisel					
Parendustegevused					
Enesetäiendusvajadus					

5.2. Lastevanemate nõustamine	1	2	3	4	5
Viin lastevanematega läbi lapse arengu toetamisele suunatud vestlusi					
Nõustan lapsevanemaid lapse arenguga seonduvates küsimustes ning arengut toetava keskkonna loomisel					
Parendustegevused					
Enesetäiendusvajadus					

Soovitused, ettepanekud juhile:

VANEMPEDAGOOGILE	1	2	3	4	5
Toetan teiste õpetajate ning organisatsiooni arengut ja arendan valdkonna metoodikat oma organisatsioonis Parendustegevused					

Lisa 3. ÕPPEAASTA KOKKUVÕTTE ANALÜÜSI VORM

Lisa 4. LAPSE INDIVIDUAALSUSE KAART

Koolieelne lasteasutus

I TASAND

Nimi:
Sünniaeg:
Lasteasutus:
Rühma liik:
Kodune keel:

1. Üld- ja peenmotoorika

--

2. Eneseteenindus (oskused ja abi vajadus)

--

3. Silmaring, huvid ja motivatsioon

--

4. Mäng ja sotsiaalsed oskused (mänguoskused, suhted kaaslastega/täiskasvanutega)

--

5. Emotsionaalne seisund ja käitumine

--

6. Suhtlemine ja kõne (mitteverbaalne ja verbaalne suhtlemine, kõne mõistmine ja kasutamine)

--

7. Tunnetustegevus (tähelepanu, taju, mälu, mõtlemine)

--

8. Kokkuvõtte arenguvestlusest ja kokkulepe edasiste tegevuste osas

--

9. Individualiseerimine ja diferentseerimine

Toetavad tegevused	Teostajad

Kuupäev:

Koostajad:

Õpetajad
Logopeed

Lisa 5. ARENGUVESTLUSE KOKKUVÕTE LAPSEVANEMAGA

Lapse ees- ja perekonnanimi	
Vestluse toimumise kuupäev	
Vestlusel osalejad	

Lapse tugevad omadused, huvid, anded:**Laps vajab abi ja toetust:****Ühised kokkulepped:****Lapsevanema tagasiside vestlusele, ootused ja ettepanekud lasteaiale.**

Õpetaja allkiri..... Lapsevanema allkiri.....

Lisa 6. KOOLIVALMIDUSKAART

1. ÜLDANDMED

Nimi

Sünniaeg

Rühm

Kodune keel(ed)

Lasteaias 201.../201.. õ-a kohalkäidud päevade arv

2. LAPSE ARENGUTULEMUSED ÜLDOSKUSTES

Enesekohased oskused

- 1) suudab oma emotsioone kirjeldada nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada;
- 2) kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- 3) oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- 4) algatab mängu ja tegevusi;
- 5) tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- 6) teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- 7) saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
- 8) kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

Sotsiaalsed oskused

- 1) tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;
- 2) hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- 3) oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- 4) teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
- 5) mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- 6) järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- 7) selgitab oma seisukohti.

Mänguoskused

tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;
rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;

Tunnetus- ja õpioskused

- 1) saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- 2) tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- 3) kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- 4) tegutseb uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
- 5) suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;

3. LAPSE ARENGUTULEMUSED ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUSE VALDKONDADES

Mina ja keskkond

- 1) tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huvisid jms;
- 2) kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone;
- 3) nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone;
- 4) mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused;
- 5) järgib isikliku hügieeni nõudeid, sealhulgas hammaste hoidmist ja hooldamist;
- 6) suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt;
- 7) kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, seeni ja loomi;
- 8) kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring;
- 9) mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale;
- 10) kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm;
- 11) teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.

Keel ja kõne

- 1) tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel; arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga;
- 2) saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida;
- 3) suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda;
- 4) jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid;
- 5) valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada;
- 6) tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirjpildis ära mõned sõnad;
- 7) kirjutab joonistähedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega;
- 8) teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

Matemaatika

- 1) määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi;
- 2) võrdleb hulki, kasutades mõisteid *rohkem*, *vähem*, *võrdselt*;
- 3) teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada;
- 4) liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +, –, =;
- 5) koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi;
- 6) kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil;
- 7) oskab öelda kellaaega täistundides;
- 8) nimetab nädalapäevi, kuid, aastaaegu, teab oma sünnikuud ja -päeva;
- 9) mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nööri vms);
- 10) eristab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse;
- 11) leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kera ja kuubi, kirjeldab neid kujundeid.

Kunst

- 1) leiab ümbritseva vaatlemisel erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil;
- 2) väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ja fantaasiaid;
- 3) kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid
- 4) keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö

- 5) loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest;
- 6) kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu.

Liikumine

- 1) keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks;
- 2) peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;
- 3) sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;
- 4) säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel;
- 5) matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel;
- 6) sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi;
- 7) kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne);
- 8) mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne);
- 9) peab kinni kokkulepitud mängureeglitest;
- 10) nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.

Muusika

- 1) laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega;
- 2) laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansamblis kui ka üksi;
- 3) suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;
- 4) eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu;
- 5) eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille;
- 6) mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge;
- 7) mängib lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansamblis;
- 8) liigub vastavalt muusika meeleolule;
- 9) väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu.

4. LASTEAIAS RAKENDATUD TUGITEENUSED

--

5. KOKKUVÕTE KOOLIVALMIDUSEST

--

Kuupäev
Pedagoogid:
Lapsevanem:
Direktor

